

Załącznik
do uchwały Nr VI/43/07
Rady Gminy Wilczęta
z dnia 27 kwietnia 2007 r.

**Program Ochrony Środowiska
GMINY WILCZĘTA
na lata 2006 - 2011**

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	4
1.1 WPROWADZENIE	4
1.2 PODSTAWA OPRACOWANIA	4
1.3 GŁÓWNE ZAŁOŻENIA PROGRAMU	4
1.4 CEL PROGRAMU	5
1.5 ZAWARTOŚĆ PROGRAMU	5
2. CHARAKTERYSTYKA I OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA, ZASOBÓW NATURALNYCH ORAZ TECHNICZNEJ INFRASTRUKTURY OCHRONY ŚRODOWISKA.	6
2.1 KRAJOBRAZ, KLIMAT I FORMY UŻYTKOWANIA TERENU	6
2.2 ZASOBY I RÓŻNORODNOŚĆ PRZYRODNICZA OBSZARU GMINY	12
2.2.1 Zasoby wodne	12
2.2.2 Zasoby leśne	20
2.2.3 Zasoby surowców naturalnych	22
2.2.4 Obszary chronione	22
2.3 TECHNICZNA INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA	31
2.3.1 Zaopatrzenie w wodę	31
2.3.2 Kanalizacja i oczyszczanie ścieków	31
2.3.3 Składowiska odpadów stałych i ich utylizacja	32
2.3.4 Zaopatrzenie w ciepło i gaz	32
3. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO GMINY WILCZĘTA	34
3.1 ZANIECZYSZCZENIA WÓD	34
3.1.1 Zanieczyszczenia wód powierzchniowych	34
3.1.2 Zanieczyszczenia wód gruntowych	35
3.1.3 Zanieczyszczenia wód podziemnych	36
3.2 ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA	37
3.3 ZANIECZYSZCZENIA POWIERZCHNI ZIEMI	38
3.4 INNE ZAGROŻENIA	40
3.4.1 Hałas i wibracje	40
3.4.2 Awarie	40
4. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	42
4.1 ANALIZA OBOWIAZUJĄCEGO STANU PRAWNEGO	42
4.1.1 Wprowadzenie	42
4.1.2 Prawodawstwo w zakresie ochrony środowiska i jego dostosowanie do wymogów Unii Europejskiej	46
4.1.3 Konwencje i porozumienia międzynarodowe	46
4.1.4 Programy sektorowe i regionalne	46
4.2 KIERUNKI ROZWOJU GMINY WILCZĘTA	47
4.3 ZAŁOŻENIA POLITYKI EKOLOGICZNEJ W ODNIESIENIU DO GMINY	49
4.3.1 Wprowadzenie	49
4.3.2 Zamierzenia samorządu w zakresie ochrony środowiska	52
5. CELE I PRIORYTETOWE DZIAŁANIA EKOLOGICZNE	53
5.1 CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY WILCZĘTA	53
5.2 ZADANIA REALIZACYJNE	54
5.2.1 Cel i zadania w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu	55
5.2.2 Cel i zadania w zakresie ochrony kopalń, gleb i powierzchni ziemi	56
5.2.3 Cel i zadania w zakresie ochrony wód podziemnych i powierzchniowych	56
5.2.4 Cel i zadania w zakresie gospodarki odpadami	58
6. HARMONOGRAM REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ I URUCHAMIANIA ŚRODKÓW FINANSOWYCH	63
6.1 PROGRAM ZADANIOWY	63

<u>7. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA GMINNYCH PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA</u>	76
7.1 ZASADY OGÓLNE.....	76
7.2 LIMITY KRAJOWE UJĘTE W „II POLITYCE EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA”.....	78
7.3 PODZIAŁ LIMITÓW KRAJOWYCH NA LIMITY WOJEWÓDZKIE I POWIATOWE.....	79
7.4 ŹRÓDŁA INFORMACJI WYMAGANE PRZY SPORZĄDZANIU PROGRAMÓW GMINNYCH.....	80
7.5 PROGRAMY REGIONALNE I LOKALNE NA SASIEDNICH OBSZARACH.....	81
<u>8. MONITORING I ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM, W TYM PROGRAMEM</u>	83
8.1 MONITORING STANU ŚRODOWISKA.....	83
8.2 MONITORING POLITYKI EKOLOGICZNEJ.....	83
8.3 ZARZĄDZANIE PROGRAMEM.....	84
8.4 EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	84
8.6 UPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O STANIE ŚRODOWISKA I WYKONANIU PROGRAMU.....	86
<u>9. PIŚMIENNICTWO I MATERIAŁY WYKORZYSTANE DO OPRACOWANIA PROGRAMU</u>	88

1. WSTĘP

1.1 Wprowadzenie

Program ochrony środowiska ma za zadanie pomóc w rozwiązywaniu istniejących problemów, a także przeciwdziałać zagrożeniom które mogą pojawić się w przyszłości. W myśl art. 17 Ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001r. (Dz.U. z 2001r. Nr 62, poz. 627, z póź. zm.) niniejszy program ochrony środowiska został opracowany zgodnie z polityką ekologiczną państwa. Wdrożenie programu umożliwi osiągnięcie celów założonych w tej polityce oraz realizację zasad, a także stworzenie i funkcjonowanie na analizowanym obszarze zintegrowanego zespołu instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska naturalnego, spełniającego wymagania określone w nowych przepisach o ochronie środowiska.

1.2 Podstawa opracowania

Podstawą opracowania jest umowa zawarta przez Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o. o. z Urzędem Gminy w Wilczętach.

□ Podstawa prawna opracowania

Opracowanie niniejszego programu ochrony środowiska wynika z:

- ◇ art. 17 Ustawy z dnia 28 lipca 2005r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2005r. Nr 113, poz. 954) - nakładającego na gminę obowiązek opracowania ww. programu.

Programy są opracowywane na szczeblu gminnym. Projekt gminnego programu ochrony środowiska uchwała Rada Gminy.

1.3 Główne założenia programu

W związku z tym, że istnieje ścisła zależność pomiędzy stanem środowiska, jakością jego poszczególnych komponentów i rozwojem gospodarczym regionu, w programie zaprezentowano:

- ⇒ podejście sektorowe, w odniesieniu do analizy aktualnego stanu środowiska oraz monitorowania jego przyszłych zmian,
- ⇒ podejście integralne, dotyczące określenia działań niezbędnych do realizacji w dziedzinie ochrony środowiska, związanych z głównymi kierunkami rozwoju gminy.

1.4 Cel programu

Program ochrony środowiska daje wytyczne dla formułowania polityki ochrony środowiska w regionie. Zawarte w nim zadania pozwolą zapewnić odpowiednie warunki życia mieszkańców przy zakładanym rozwoju gospodarczym. Długoterminowy cel programu sformułowany został następująco:

Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego szansą rozwoju Gminy Wilczęta.

1.5 Zawartość programu

- Identyfikacja najważniejszych walorów środowiska naturalnego i zagrożeń wynikających z zanieczyszczenia środowiska.
- Wskazanie działań inwestycyjnych, organizacyjnych oraz edukacyjnych zmierzających do poprawy stanu środowiska i zachowania równowagi ekologiczno - społeczno - gospodarczej zgodnie z wymogami polityki ekologicznej państwa i dyrektywami UE.
- Oszacowanie niezbędnych nakładów na inwestycje proekologiczne oraz ustalenie priorytetów i źródeł ich finansowania.
- Ułatwienie starań o pomoc finansową podejmowanych przez władze samorządowe i podmioty gospodarcze w instytucjach krajowych i zagranicznych na realizację zadań proekologicznych.

2. CHARAKTERYSTYKA I OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA, ZASOBÓW NATURALNYCH ORAZ TECHNICZNEJ INFRASTRUKTURY OCHRONY ŚRODOWISKA.

2.1 *Krajobraz, klimat i formy użytkowania terenu*

Położenie i rzeźba terenu

Gmina Wilczęta położona jest w północno-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w południowej części powiatu braniewskiego. Gmina graniczy od północy z gminą Płoskinia (powiat braniewski), od wschodu z gminą Orneta (powiat lidzbarski), od południa z gminami Godkowo i Pasłęk (powiat elbląski), od zachodu z gminą Młynary (powiat elbląski).

Pod względem geograficznym, gmina znajduje się w centralnej części podregionu Równina Warmińska nad rzeką Pasłęką, stanowiącą wschodnią granicę gminy. Rzeźba terenu na obszarze gminy jest mocno zróżnicowana – znajduje się tu Dolina Pasłęki, z bogatym systemem dolin bocznych, strefa krawędzi Wysoczyzny Elbląskiej (w południowo-zachodniej części gminy) oraz kulminacja wysoczyzny falistej (środkowa część gminy).

Rys. 1 Gmina Wilczęta na tle powiatu braniewskiego

Źródło: <http://www.gminy.pl>

Gmina leży około 30 km od Elbląga i około 25 km od Braniewa. Powierzchnia gminy wynosi 148 km². W skład gminy wchodzi 13 sołectw: Bardyny, Dębiny, Gładysze, Księżno, Ławki, Nowica, Słobity, Słobity Stacja Kolejowa, Sopoty, Spędy, Stare Siedlisko, Wilczęta i Dębień – Karwiny. Gmina liczy 3355 osób (stan na rok 2005).

Struktura użytkowania gruntów, gleby

Ogólna powierzchnia użytków rolnych w granicach administracyjnych gminy wynosi 66% powierzchni ogółem, stąd też rolnictwo stanowi główną gałąź produkcyjną gminy. Dominującym kierunkiem gospodarowania ziemią na terenie gminy są rolnicze gospodarstwa indywidualne, nastawione głównie na produkcję zbóż, rzepaku, hodowlę trzody chlewnej i bydła. Na terenie gminy występuje przewaga gleb zaliczonych do kompleksu pszennego dobrego (48%) i kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego (6,5%). Gleby rolnicze występujące na analizowanym obszarze zaliczane są do ciężkich.

Rys. 2 Struktura gruntów w gminie Wilczęta

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Programu Rozwoju Gminy Wilczęta na lata 2004-2006”

W strukturze agrarnej własnościowej 50 % użytków rolnych należy do sektora prywatnego. Gospodarstwa prywatne skupiają się w północnej i środkowej części gminy. Zwarte duże kompleksy gospodarstw prywatnych skupione są we wsiach: Wilczęta, Księżno, Nowica, Stare Siedlisko, Słobity. Duże gospodarstwa wielkoobszarowe (dawne PGR) skupiały się natomiast w południowo – środkowej części gminy. Siedziby tych gospodarstw to: Słobity, Gładysze, Góry, Karwiny, Spędy, Tatarki, Jankówka. Niektóre z nich zostały dobrze zagospodarowane przez nowych prywatnych właścicieli. Cechą wyróżniającą rolnictwo gminy jest utrzymanie się wysokich wskaźników w chowie bydła i produkcji mleka.

Struktura powierzchniowa gospodarstw rolnych, kształtowała się w gminie średnio korzystnie w porównaniu z sąsiednimi gminami i wyglądała następująco:

lata	ilość gospodarstw ogółem	gospodarstwa pow. 10 ha	%
1980	425	238	56
1985	477	244	51
1990	499	266	52

Restrukturyzacja w rolnictwie spowodowała ogromne zmiany pod względem wielkości gospodarstw indywidualnych. Na koniec 1998 roku sytuacja w tym zakresie przedstawiała się

następująco:

- Gospodarstwa o pow. 30 - 50 ha UR – razem 23 gospodarstwa
- Gospodarstwa rolne o pow. 200 - 500 ha – razem 4 gospodarstwa
- Gospodarstwa specjalistyczne – chów krów - produkcja mleka:
 - 10 - 20 krów, ogółem 3 gospodarstwa
 - 30 - 50 szt. krów, ogółem 2 gospodarstwa
 - powyżej 50 szt. bydła; ogółem 2 gospodarstwa
- Gospodarstwa produkujące trzodę chlewną:
 - 10 - 20 loch/200 - 400 tuczników – ogółem 6 gospodarstw
 - powyżej 20 loch/ powyżej 400 tuczników – ogółem 2 gospodarstwa.

Podstawowymi kierunkami produkcji rolnej są: chów bydła, produkcja mleka, gospodarka pastwiskowa, uprawa roślin przemysłowych i zbóż.

Gospodarstwo wielkoobszarowe (powstałe w wyniku restrukturyzacji byłego PGR) to Gospodarstwo Słobity.

Tab. 1 Gospodarstwa rolne na obszarze gminy Wilczęta (Powszechny Spis Rolny 2002 r.)

	J. m.	2002
PSR WG SIEDZIBY GOSPODARSTWA		
Gospodarstwa wg rodzaju		
gospodarstwa rolne	gosp.rol.	451
gospodarstwa indywidualne	gosp.rol.	450
gospodarstwa indywidualne powyżej 1 ha użytków rolnych	gosp.rol.	329
Gospodarstwa wg rodzaju i grup obszarowych użytków rolnych		
gospodarstwa rolne		
ogółem	gosp.rol.	451
do 1 ha włącznie	gosp.rol.	122
powyżej 1 do mniej niż 2 ha	gosp.rol.	74
od 2 do mniej niż 5 ha	gosp.rol.	38
od 5 do mniej niż 7 ha	gosp.rol.	14
od 7 do mniej niż 10 ha	gosp.rol.	16
od 10 do mniej niż 15 ha	gosp.rol.	35
od 15 do mniej niż 20 ha	gosp.rol.	40
od 20 do mniej niż 50 ha	gosp.rol.	84
od 50 do mniej niż 100 ha	gosp.rol.	21
100 ha i więcej	gosp.rol.	7
gospodarstwa indywidualne		
ogółem	gosp.rol.	450
do 1 ha włącznie	gosp.rol.	121
powyżej 1 do mniej niż 2 ha	gosp.rol.	74
od 2 do mniej niż 5 ha	gosp.rol.	38
od 5 do mniej niż 7 ha	gosp.rol.	14
od 7 do mniej niż 10 ha	gosp.rol.	16
od 10 do mniej niż 15 ha	gosp.rol.	35
od 15 do mniej niż 20 ha	gosp.rol.	40
od 20 do mniej niż 50 ha	gosp.rol.	84
od 50 do mniej niż 100 ha	gosp.rol.	21
100 ha i więcej	gosp.rol.	7
Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju i powierzchni zasiewów		
rolnictwo ogółem		

ogółem	gosp.rol.	267
pszenica ozima	gosp.rol.	163
pszenica jara	gosp.rol.	30
żyto	gosp.rol.	43
jęczmień ozimy	gosp.rol.	9
jęczmień jary	gosp.rol.	34
owies	gosp.rol.	64
pszenżyto ozime	gosp.rol.	63
pszenżyto jare	gosp.rol.	7
mieszanki zbożowe ozime	gosp.rol.	20
mieszanki zbożowe jare	gosp.rol.	97
gryka, proso i inne zbożowe	gosp.rol.	0
kukurydza na ziarno	gosp.rol.	0
kukurydza na zielonkę	gosp.rol.	9
strączkowe jadalne	gosp.rol.	0
ziemniaki	gosp.rol.	150
buraki cukrowe	gosp.rol.	7
rzepak ozimy	gosp.rol.	15
rzepak jary	gosp.rol.	0
okopowe pastwene	gosp.rol.	15
warzywa gruntowe	gosp.rol.	33
truskawki	gosp.rol.	4
gospodarstwa indywidualne		
ogółem	gosp.rol.	267
pszenica ozima	gosp.rol.	163
pszenica jara	gosp.rol.	30
żyto	gosp.rol.	43
jęczmień ozimy	gosp.rol.	9
jęczmień jary	gosp.rol.	34
owies	gosp.rol.	64
pszenżyto ozime	gosp.rol.	63
pszenżyto jare	gosp.rol.	7
mieszanki zbożowe ozime	gosp.rol.	20
mieszanki zbożowe jare	gosp.rol.	97
gryka, proso i inne zbożowe	gosp.rol.	0
kukurydza na ziarno	gosp.rol.	0
kukurydza na zielonkę	gosp.rol.	9
strączkowe jadalne	gosp.rol.	0
ziemniaki	gosp.rol.	150
buraki cukrowe	gosp.rol.	7
rzepak ozimy	gosp.rol.	15
rzepak jary	gosp.rol.	0
okopowe pastwene	gosp.rol.	15
warzywa gruntowe	gosp.rol.	33
truskawki	gosp.rol.	4
Pogłowie zwierząt gospodarskich wg rodzaju gospodarstwa		
rolnictwo ogółem		
bydło	szt	3 552
krowy	szt	1 745
trzoda chlewna	szt	3 034
trzoda chlewna lochy	szt	420
konie	szt	62
owce	szt	59
kury	szt	5 146
kury nioski	szt	3 523
kozy	szt	24

gospodarstwa indywidualne		
bydło	szt	3 552
krowy	szt	1 745
trzoda chlewna	szt	3 034
trzoda chlewna lochy	szt	420
konie	szt	62
owce	szt	59
kury	szt	5 146
kury nioski	szt	3 523
kozy	szt	24
Gospodarstwa wg rodzaju i pogłowia zwierząt		
rolnictwo ogółem		
bydło	gosp.rol.	221
krowy	gosp.rol.	210
trzoda chlewna	gosp.rol.	143
konie	gosp.rol.	24
owce	gosp.rol.	6
bez zwierząt gospodarskich	gosp.rol.	215
gospodarstwa indywidualne		
bydło	gosp.rol.	221
krowy	gosp.rol.	210
trzoda chlewna	gosp.rol.	143
konie	gosp.rol.	24
owce	gosp.rol.	6
bez zwierząt gospodarskich	gosp.rol.	214

Źródło: www.stat.gov.pl

Reasumując, analizowany obszar odznacza się:

- bardzo wysoką bonitacją rzeźby terenu dla potrzeb rolnictwa oraz najwyższą wartością rolniczej przestrzeni produkcyjnej (poza Żuławami Elbląskimi) wskaźnik IUNG
- w strefie Doliny Pasłęki i lokalnie w innych miejscach istnieją warunki sprzyjające występowaniu erozji gleb - tak wodnej, jak i uprawowej,
- lokalne ograniczenia w realizacji niektórych inwestycji, w tym szczególnie infrastruktury technicznej, wynikające z dużych deniwelacji lokalnych terenu,
- duża atrakcyjność krajobrazowa wschodniej (strefa Pasłęki) i południowo - zachodniej części gminy, wynikająca ze zmian zróżnicowania rzeźby; wysoki potencjał widokowy,
- bardzo urodzajne gleby brunatne (ciężkość gleb do uprawy, wyższe koszty produkcji rolnej); gmina posiada ponad 50 % gleb ciężkich do uprawy,
- duży potencjał zasobowy surowców ilastych oraz złóż kruszywa drobnego jest szansą dla rozwoju działalności pozarolniczej na terenie gminy.

Klimat

Gmina Wilczęta, tak jak cała Polska, znajduje się w strefie klimatycznej umiarkowanej, która leży między strefą klimatu morskiego (Europa Zachodnia) i strefą klimatu kontynentalnego (Europa Wschodnia). Napływ różnorodnych mas powietrza (od podzwrotnikowego do arktycznego) powoduje, że teren ten odznacza się dużą zmiennością pogody oraz dużymi wahaniami przebiegu typów pogody

w kolejnych latach i w poszczególnych porach roku. Częstość napływu mas powietrza z kierunku zachodniego w Polsce wynosi prawie 36 % podczas gdy ze wschodniego 29 %. Przeważają tu wiatry z kierunku zachodniego i południowo-zachodniego. Średnia roczna częstość występowania ciszy i wiatru o prędkości poniżej 2 m/s wynosi 20 ÷ 30 % podczas gdy średnia ilość dni z wiatrem silnym o prędkości powyżej 10 m/s wynosi od 40 do 50 dni. Występuje duży udział wiatrów o prędkościach umiarkowanych. Analizowany teren należy do obszarów o dobrej ekspozycji wiatrowej.

Czas, w ciągu którego bezpośrednie promieniowanie słoneczne dociera do powierzchni ziemi wynosi powyżej 1600 h/rok. Rozkład usłonecznienia w skali roku jest bardzo nierównomierny; w okresie grudzień – luty usłonecznienie jest najniższe podczas gdy w okresie czerwiec – sierpień najwyższe. Średnie całkowite promieniowanie słoneczne w roku wynosi około 9,75 MJ/m²dobę (duża przydatność dla potrzeb energetyki słonecznej).

Klimat regionu, na którym znajduje się gmina Wilczęta, charakteryzuje się chłodnymi latami oraz łagodnymi zimami. Średnia roczna amplituda temperatur powietrza wynosi 19 - 20°C. Pierwsze przymrozki jesienne pojawiają się w okresie 10.X – 31.X, a ostatnie przymrozki wiosenne zanikają przed 20.IV (prawdopodobieństwo wystąpienia 50 %). Okres wegetacyjny wynosi około 200 dni. W skali roku przeważa typ pogody umiarkowanie ciepłej (5°C < t śr. doby < 15°C), który utrzymuje się prawie 3 miesiące. Pogoda bardzo ciepła średnio trwa 53 ÷ 64 dni.

Dominującą postacią fizyczną zasilania atmosferycznego na analizowanym obszarze są opady deszczu. Roczne sumy opadów wynoszą od 600 mm do 750 mm. Sumy roczne opadów ulegają dużym wahaniom z roku na rok (do 250 % w poszczególnych miesiącach). Maksymalna grubość pokrywy śnieżnej przekracza 4 - 5 cm raz na dziesięć lat. W skali roku suma opadów letnich przeważa nad opadami zimowymi.

Warunki klimatyczne regionu należą do bardzo korzystnych latem i korzystnych zimą dla potrzeb turystyki. Jednocześnie sprzyjają wykorzystaniu wiatru i promieniowania słonecznego pod względem energetycznym. Bonitacja klimatyczna dla potrzeb rolnictwa jest niższa niż przeciętna krajowa. Ogólne warunki klimatyczne modyfikowane są przez lokalne czynniki fizjograficzne. Największy wpływ na zróżnicowanie klimatu lokalnego mają: rzeźba terenu, rodzaj gruntu, stosunki wodne oraz pokrycie roślinne.

2.2 Zasoby i różnorodność przyrodnicza obszaru gminy

2.2.1 Zasoby wodne

Obszar gminy Wilczęta stanowi zlewnię rzeki Pasłęki oraz rzeki Baudy. Największym ciekim przepływającym przez analizowany obszar jest rzeka Pasłeka, wyznaczająca wschodnią granicę gminy. Dopływy Pasłęki stanowią: rzeka Ławka, płynąca przez centralną część gminy oraz rzeka Młynówka ze swoim dopływem – rzeką Tatar (południowo-wschodnia część gminy).

W zachodniej części gminy znajdują się dopływy rzeki Baudy, tj. rzeka Gardyna, Dzikówka oraz mniejsze bezimienne cieki. Dzikówka (Wieprza) jest rzeką II rzędu, prawobrzeżnym dopływem Baudy. Wyływa z rozległego torfowiska na wysokości około 50 m n.p.m., w okolicach wsi Karwiny. Gardyna

jest rzeką II rzędu, prawobrzeżnym dopływem Baudy. Jej źródła znajdują się w strefie krawędziowej Wysoczyzny Elbląskiej, w okolicy miejscowości Słobity.

W południowo-zachodniej części analizowanego obszaru swoje źródło ma rzeka Bady, będąca dopływem rzeki Elszka.

Charakterystyka ogólna zlewni rzeki Pasłęki

Zlewnia leży na obszarze województwa warmińsko - mazurskiego. Powierzchnia zlewni obejmuje obszar 2294,5 km². Całkowita długość rzeki wynosi 172 km. Do głównych dopływów Pasłęki należą:

- **Jemiołówka** jest lewobrzeżnym dopływem Pasłęki o powierzchni zlewni 113,9 km²
- **Giłwa** jest prawobrzeżnym dopływem Pasłęki o powierzchni zlewni 206,9 km²
- **Morağ** jest lewobrzeżnym dopływem Pasłęki o powierzchni zlewni 106,2 km²
- **Miłakówka** jest lewobrzeżnym dopływem Pasłęki o powierzchni zlewni 178,7 km²
- **Drwęca Warmińska** wpada do Pasłęki w km rzeki 70,1. Drwęca Warmińska jest prawobrzeżnym dopływem Pasłęki o długości 48,4 km i powierzchni zlewni 327,0 km²
- **Młyńska Struga** jest prawobrzeżnym dopływem Pasłęki o powierzchni zlewni 103,1 km²
- **Wałsza** ma ujście w km 50,2 Pasłęki. Rzeka Wałsza jest prawobrzeżnym dopływem Pasłęki i posiada długość 65,4 km oraz powierzchnię zlewni 406,4 km²
- **Łażnica** jest prawobrzeżnym dopływem Pasłęki o powierzchni zlewni 39,0 km²
- **Biebrza** jest prawobrzeżnym dopływem Pasłęki o powierzchni zlewni 38,6 km²
- **Czerwony Rów** uchodzi do Pasłęki poniżej zlikwidowanego wodowskazu Braniewo o powierzchni zlewni 23,6 km².

Pasłęka wypływa z jeziora Pasłęk znajdującego się w pobliżu wsi Gryżliny w gminie Stawiguda, powiat olsztyński, woj. warmińsko - mazurskie. Dolina początkowo jest płytka, a od jez. Wymój staje się wyraźna, głęboko wcięta. Rzeka uchodzi do Zalewu Wiślanego na północ od Braniewa w woj. warmińsko - mazurskim. W odcinku ujściowym rzeka płynie w obwałowaniu ze względu na zagrożenie powodziowe od wód Zalewu Wiślanego. Do ujścia do Zalewu Wiślanego Pasłęka razem z małymi dopływami: Młynówka, Biebrza, Czerwony Rów i Lipówka odprowadza wody z terenów torfowych i bagiennych razem z systemem rowów melioracyjnych.

W południowej części, w obszarze ujściowym zlewni lasy zajmują około 80% obszaru, natomiast w pozostałej części stanowią około 10 do 35% powierzchni zlewni. Funkcjami wodącymi w gminach zlewni rzeki Pasłęki jest rolnictwo i hodowla.

W obrębie zlewni rz. Pasłęki znajdują się 4 obszary chronione i 4 rezerwaty przyrody.

Obszary chronionego krajobrazu:

- Słobniaki,

- Niziny Staropruskiej,
- rzeki Pasłęki,
- równiny Ornęckiej.

Rezerваты przyrody:

- Torfowiskowy rezerwat Cielętnik o powierzchni 3,38 ha utworzony w 1959 r. w gm. Braniewo, zarządzający - Nadleśnictwo Zaporowo,
- Osiek II (torfowisko) - Wilczęta,
- Ostoja Bobrów na rz. Pasłęce o pow. 2127,25 ha utworzony w 1965 r. w gminach Godkowo, Orneta, Wilczęta, Płoskinia i Braniewo, zarządzający - Nadleśnictwa: Orneta, Młynary, Zaporowo,
- Dolina rzeki Wąlszy o powierzchni 220,47 utworzony w 1957 r. w gminie Pieniężno.

Geomorfologia

Pasłęka wypływa z jeziora Pasłęk. Dolina początkowo jest płytka, a od jez. Wymój staje się wyraźna, głęboko wcięta. Powyżej jez. Pasłęk rzeka łączy się rowem z jez. Płuszne w dorzeczu Łyny. Południowa część zlewni jest pokryta lasami w 80%, które rosną na piaskach sandrowych. Występują tu liczne zagłębienia bezodpływowe. Do wodowskazu Tomaryny Pasłęka przepływa przez jez. Sarąg, poniżej którego łączy się z dopływem z Wituł i z Jemiołówką. Dopływ z Wituł odprowadza wody ze zmeliorowanych łąk pod Witułami. Następnym dopływem jest Młynarka. Na odcinku Tomaryny - ujście Giłwy występuje obszar bezodpływowy na dziale wodnym z Drwęcą, który obejmuje zlewnię kilku jezior bezodpływowych. Następnym po Giłwie dopływem Pasłęki jest Morąg, którego północno - zachodnia część zlewni położona jest na obszarze sandru. Jedynie na południe i na zachód od m. Żabi Róg występują niewielkie pagórki moreny czołowej oraz sąsiadujące z nimi dość duże zagłębienia terenu. Pozostała część obszaru to teren falistej i płaskiej moreny dennej. Pasłęka od Morąga do dopływu spod Gołogóry płynie szeroką (ok. 2 km) torfową doliną porozcinaną gęstą siecią rowów melioracyjnych. Poniżej dopływu spod Gołogóry do rzeki uchodzą dopływy z jez. Włodowo i Konradowa. Na tym obszarze zlewnię pokrywają gliny morenowe, a szeroką dolinę Pasłęki wyścielają piaski i torfy. Od dopływu z Konradowa dolina staje się wąska, o stromych zboczach wcięta w wysoczyznę o rzędnych około 35 - 40m npm. Występują tu gliny zwałowe, a we wschodniej części piaski. Za mostem na drodze Miłakowo - Wilczkowo Pasłęka meandruje, aż do ujścia Drwęcy Warmińskiej. Na tym odcinku łączy się z nią rzeka Miłakówka. Drwęca Warmińska jest prawobrzeżnym dopływem Pasłęki, której długość wynosi 48,4 km, a powierzchnia dorzecza 327 km². Źródło Drwęcy Warmińskiej znajduje się na wzniesieniach Górowskich na wysokości 125 m npm. Sieć rzeczna Drwęcy Warmińskiej jest rozgałęziona. Zlewnia zbudowana jest z glin zwałowych w północnej części dorzecza oraz z piasków zwydmionych w południowej części dorzecza. Niewielkie wzniesienia morenowe występują we wschodniej części zlewni. W zmeliorowanych dolinach występują pokłady torfu. W części południowej i zachodniej zlewnia jest częściowo zalesiona. Zlewnia od dopływu Drwęcy

spod PGR Karbowo i wodowskazu Orneta [7,8 km] do ujścia do Pasłęki położona jest na sandrze. Jedynie przy ujściu Drwęcy do Pasłęki występuje płat łąk zastoiskowych. Rzeka posiada w tym rejonie głęboko wciętą dolinę (25 - 30 m). Poniżej ujścia Drwęcy Warmińskiej zlokalizowany jest wodowskaz Olkowo. Do dopływu spod Szymbor zlewnia jest płaska, zbudowana z łąk zastoiskowych, a w części północno - wschodniej z piasków sandrowych. Następnym dużym dopływem Pasłęki jest Wąsza. Rzeka Wąsza jest również prawobrzeżnym dopływem Pasłęki. Jej długość wynosi 65,4 km a powierzchnia dorzecza 406,4 km². Podobnie jak Drwęca Warmińska jej źródło znajduje się na terenie Wzniesień Górowskich na wysokości 159 m n.p.m. Rzeka posiada dobrze rozwiniętą i rozgałęzioną sieć rzeczną. Posiada również wyraźną i głęboko wciętą dolinę o stromych zboczach. Na rzece znajduje się wodowskaz Boryniec [11,4 km] w wsi Borynity. Powyżej jeziora Minty Wąsza łączy się z dorzeczem Stradyka. Zlewnia charakteryzuje się zróżnicowanym ukształtowaniem i budową geologiczną. Na obszarze zlewni występują głównie gliny zwałowe. Dno doliny Kotławki będącej dopływem Wąszy na całej długości wypełnione jest torfem. Obszar zlewni pokrywa morena denną. Duży obszar zmeliorowanych torfowisk znajduje się w dolinie rzeki Wąszy. Poniżej jej ujścia Pasłęka płynie szeroką i głęboko wciętą doliną zbudowaną z łąk zastoiskowych. Do rzeki uchodzi dopływ z Podlech, a następnie rzeka przepływa przez jez. Pierzchalskie, zamknięte zaporą w Pierzchałach. Ze zbiornika Pasłęka wypływa dwoma ramionami - prawe ramie, płynące w naturalnej dolinie Pasłęki prowadzi niewielką ilość wody. Lewe ramie, będące sztucznym wykopem, jest kanałem roboczym elektrowni i prowadzi większość wód. Wodowskaz Pierzchały znajduje się poniżej połączenia ramion rzeki. Następnie rzeka płynie przez płaski obszar, nachylony ku północy i zbudowany z łąk zastoiskowych. Poniżej zlikwidowanego wodowskazu Braniewo do Pasłęki uchodzi Czerwony Rów o powierzchni zlewni wynoszącej 23,6 km². Odwadnia on torfowisko wysokie położone na południe od Torfiarni. Zlewnia położona jest na obszarze łąk zastoiskowych.

Obszar ten jest mocno zalesiony. Znajduje się tu również dużo wód. Posterunek Nowa Pasłęka znajduje się na lewym ujściowym ramieniu Pasłęki 200 przed ujściem do Zalewu Wiślanego. Wodowskaz ten rejestruje stany wody Zalewu Wiślanego. Działy wodne Pasłęki są niepewne - biegną wałem.

Na terenie zlewni Pasłęki znajdują się dwa obszary najwyższej ochrony wód podziemnych:

- wokół Olsztyńka - zbiornik Olsztynek, częściowo obejmujący teren źródłowy Pasłęki,
- wokół jez. Narie - zbiornik Morąg, południowa granica obszaru znajduje się w pobliżu Żabiego Rogu.

Natomiast północna granica tego obszaru przebiega w pobliżu Książnika i stanowi jednocześnie południową granicę obszaru wysokiej ochrony wód podziemnych, usytuowanego na południowy zachód od Miłakowa.

Obszar wysokiej ochrony wód podziemnych znajduje się również w pobliżu prawego brzegu Pasłęki pomiędzy jeziorem Pierzchalskim a miejscowością Płoskinia - zbiornik Dąbrowa.

Oczyszczalnie ścieków o średnim zrzućcie ścieków powyżej 50m³/d przedstawiono poniżej.

Tab. 2 Wykaz oczyszczalni ścieków o średnim zrzućcie ścieków powyżej 50 m³/d na obszarze zlewni rzeki Pasłęka

Miejscowość	Typ oczysz.	Typ urz.	Q _{śr.d.} [m ³ /d]
Biesal	komunalna	mechaniczno-biologiczna	173
Braniewo	Komunalna	mechaniczno-biologiczna	10000
Ełdyty Wlk.			180
Kamińsk			380
Karbowo		mechaniczno-biologiczna	30,3
Lelkowo	komunalna	mechaniczno-biologiczna	109,2
Lubomino	Komunalna	mechaniczno-biologiczna	160
Lubomino		mechaniczno-biologiczna	220
Łukta	komunalna	mechaniczno-biologiczna	
Olsztynek	komunalna	mechaniczno-biologiczna	3236
Miłakowo		mechaniczno-biologiczna	500
Pieniężno		mechaniczno-biologiczna	900
Stawiguda	przem. lub rolnictwo	mechaniczno-biologiczna lub osadnik Imhoffa	500
Świątki			300
Unieszewo		mechaniczno-biologiczna	66

Źródło: <http://rzgw.gda.pl>

Stopień oczyszczania ścieków odprowadzanych do rzek i cieków jest niewystarczający i łącznie z niekontrolowanym wylewem gnojowicy i fekalii z osadników decydująco wpływa na degradację środowiska wodnego zlewni. Występujące w Pasłęce i dopływach duże ilości związków azotu i fosforu wskazuje na duży udział rolnictwa w zanieczyszczeniu wód.

Wykaz gmin, przez które przepływa Pasłęka przedstawiono w tabeli poniżej.

Tab. 3 Gminy przez które przepływa rzeka Pasłęka

Powiat	Gmina
braniewski	Braniewo, Płoskinia, Lelkowo, Pieniężno, Wilczęta
lidzbarski	Lidzbark Warmiński, Orneta, Lubomino

elbląski	Godkowo
ostródzki	Morań, Miłakowo, Łukta
bartoszycki	Górowo Iławieckie
olsztyński	Świątki, Dobre Miasto, Jonkowo, Olsztynek, Stawiguda, Gietrzwałd

Źródło: <http://rzgw.gda.pl>

Charakterystyka ogólna zlewni rzeki Baudy

Administratorem cieków w zlewni jest Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych województwa warmińsko- mazurskiego Oddział Regionalny w Elblągu.

Długość rzeki Baudy wynosi 54 km, powierzchnia całkowita zlewni 339,7 km².

Główne dopływy Baudy wraz z powierzchniami ich zlewni:

- dopływ spod Ogrodnik jest lewobrzeżnym dopływem Baudy - pow. zlewni 26,0 km²
- rzeka Okrzejka jest lewobrzeżnym dopływem Baudy - pow. zlewni 31,3 km²
- dopływ spod Nowicy jest prawobrzeżnym dopływem Baudy - pow. zlewni 86,8 km²
- rzeka Gardyna jest prawobrzeżnym dopływem Baudy - pow. zlewni 44,0 km²

Rzeka Bauda bierze początek w okolicach Milejewa, u podnóża Góry Maślanej na wysokości 197,0 m. n.p.m., najwyżej położonego miejsca Wzniesień Elbląskich. Bauda uchodzi do Zalewu Wiślanego w okolicy Fromborka na terenie Wybrzeża Staropruskiego. Około 50% powierzchni zlewni stanowią lasy. Zlewnia ma charakter rolniczy.

Na rozpatrywanym terenie występują niżej wymienione obszary chronione:

Rezerваты przyrody:

- Buki Wysoczyzny Elbląskiej - Zespół buczyny pomorskiej (Tolkmicko),
- Kadyński Las - stary drzewostan bukowo - dębowy (Tolkmicko),
- Pióropusznikowy Jar (Młynary - Tolkmicko),[1]
- Osiek II

Obszary Chronionego Krajobrazu:

- Młynarski
- Rzeki Baudy
- Słobicki

Parki Krajobrazowe:

- Wzniesienia Elbląskie

Geomorfologia

Koryto Baudy i jej dopływów charakteryzuje się bardzo dużymi spadkami. Rzeka główna i jej dopływy płyną, z reguły, w głębokich jarach, powstałych na skutek postępującej erozji dennej. Jedynie na krótkim odcinku ujściowym Bauda posiada charakter rzeki nizinnej.

Rzeka Bauda bierze początek w okolicach Milejewa, u podnóża Góry Maślanej, najwyżej położonego miejsca Wzniesień Elbląskich. W środkowym biegu przepływa przez Równinę Warmińską, a uchodzi do Zalewu Wiślanego w okolicy Fromborka na terenie Wybrzeża Staropruskiego. Zlewnię Baudy pokrywają gliny i piaski akumulacji lodowcowej a środkową i dolną część zlewni - ility warwowe. W dolinie Baudy występują torfy.

Od Baudy do Pasłęki zlewnię zajmuje w 80% zmeliorowane torfowisko połączone rowami z Baudą i Pasłęką. Wysokość torfowiska nie przekracza 1 m n.p.m.

Oczyszczalnie ścieków

Na obszarze zlewni nr 316 zlokalizowano mechaniczno - biologiczne oczyszczalnie ścieków:

- oczyszczalnia w Tolkmicku $Q= 2100 \text{ m}^3/\text{d}$
- oczyszczalnia we Fromborku $Q= 1200 \text{ m}^3/\text{d}$
- oczyszczalnia w m. Młynary $Q= 122 \text{ m}^3/\text{d}$
- oczyszczalnia w Godkowie $Q=28,3 \text{ m}^3/\text{d}$.

Wykaz gmin, znajdujących się w całości lub częściowo na terenie zlewni przedstawia poniższa tabela.

Tab. 4 Gminy znajdujące się na terenie zlewni rzeki Bauda

Powiat	Gmina
elbląski	Elbląg, Milejewo, Tolkmicko, Godkowo, Młynary
braniewski	Frombork, Braniewo, Płoskinia, Wilczęta

Źródło: <http://rzgw.gda.pl>

Obiekty hydrotechniczne w zlewni rzeki Baudy:

- zapora ziemna Rubno Wielkie, na rzece Dąbrówce, w miejscowości Rubno Wielkie, o wys. piętrzenia 7,8 m, której użytkownikiem jest ZMiUW Oddział Regionalny w Elblągu
- zapora ziemna Jagodno, na rzece Jagódka, w miejscowości Jagodno, o wys. piętrzenia 3,75 m, użytkownik ZMiUW Oddział Regionalny w Elblągu
- zespół stawów rybnych Janówek, zaopatrywanych w wodę z rzeki Grabianki, w miejscowości Janówek k/Tolkmicka, o pow. 21,63 ha.

2.2.2 Zasoby leśne

Powierzchnia gruntów leśnych ogółem na terenie gminy Wilczęta wynosi 3771,2 ha, z czego powierzchnia lasów ogółem wynosi 3673 ha. Grunty leśne publiczne Skarbu Państwa zajmują powierzchnię 3706,2 ha, z czego 99,6% jest w zarządzie Lasów Państwowych (Nadleśnictwo Młynary). Jedynie 65 ha stanowią grunty leśne prywatne.

Tab. 5 Leśnictwo na obszarze gminy Wilczęta 2004 r.

	J. m.	2004
LEŚNICTWO WSZYSTKICH FORM WŁASNOŚCI		
Powierzchnia gruntów nieleśnych zalesionych i przeznaczonych do zalesienia		
zalesienia ogółem	ha	3,9
zalesienia lasy publiczne ogółem	ha	3,9
zalesienia lasy publiczne Skarbu Państwa	ha	3,9
zalesienia lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	ha	3,9
zalesienia lasy prywatne ogółem	ha	0
grunty nieleśne przeznaczone do zalesienia ogółem	ha	8,6
grunty nieleśne przeznaczone do zalesienia w zarządzie Lasów Państwowych	ha	8,6
LEŚNICTWO (POZA SKARBEM PAŃSTWA)		
Powierzchnia gruntów leśnych		
ogółem	ha	74
las ogółem	ha	74
lasy ochronne	ha	0
grunty leśne prywatne ogółem	ha	65
grunty leśne prywatne osób fizycznych	ha	65
grunty leśne prywatne wspólnot gruntowych	ha	0
grunty leśne prywatne lasy ochronne	ha	0
grunty leśne gminne ogółem	ha	9
grunty leśne gminne lasy ogółem	ha	9
grunty leśne gminne lasy ochronne	ha	0
Pozyskiwanie drewna (grubizny)		
ogółem	m3	188
las prywatne	m3	188
las gminne	m3	0

Źródło: www.stat.gov.pl

2.2.3 Zasoby surowców naturalnych

Na analizowanym obszarze występują złoża torfu w Józefowie oraz złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej: Osiek, rej. Słobity i Gładysze.

Tab. Błąd! Nie zdefiniowano zakładki. Wykaz złóż surowców naturalnych na terenie gminy Wilczęta

Nazwa złoża	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby		Wydobycie
		Geologiczne bilansowe	przemysłowe	
Złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej [tys. m³]				
Osiek	P	15918	-	-
Gładysze	R	1781	-	-
Rej. Słobity	R	1926	-	-
Torfy [tys. ton]				
Józefowo	E	4028	2644	100

Źródło: „Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce wg stanu na 31 XII 2001 r.” PIG, Warszawa 2002

P – złoża o zasobach rozpoznanych wstępnie (w kat. C₂)

R – złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kat. A+B+C₁)

E – złoża zagospodarowane - eksploatowane

Ponadto, na terenie gminy występują nieudokumentowane złoża piasku w okolicach Bardyn, Dębin i Wilcząt oraz surowce ilaste w okolicach Słobit

2.2.4 Obszary chronione

W myśl Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody formami ochrony przyrody są:

1. parki narodowe;
2. rezerваты przyrody;
3. parki krajobrazowe;
4. obszary chronionego krajobrazu;
5. obszary Natura 2000;
6. pomniki przyrody;
7. stanowiska dokumentacyjne;
8. użytki ekologiczne;
9. zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
10. ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Na analizowanym terenie znajdują się następujące obszary przyrodniczo cenne:

- 2 obszary Natura 2000
- 2 rezerваты przyrody
- 2 obszary chronionego krajobrazu
- 77 pomników przyrody.

Granice obszarów chronionych nie pokrywają się z granicami gminy – obejmują teren kilku gmin. Powierzchnię obszarów prawnie chronionych na terenie gminy przedstawia Tab. 7.

Tab. 7 Powierzchnia obszarów przyrodniczo cennych na terenie gminy Wilczęta

Obszary prawnie chronione	jedn.	2004 r.
ogółem	ha	7238
parki narodowe	ha	0
rezerваты przyrody	ha	485,4
parki krajobrazowe	ha	0
obszary chronionego krajobrazu	ha	7238
użytki ekologiczne	ha	0
stanowiska dokumentacyjne	ha	0
zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	ha	0

Źródło: www.stat.gov.pl

o **Obszary NATURA 2000^[1]**

Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:

1. obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO);
2. specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO).

Na obszarze gminy Wilczęta występuje:

- Specjalny obszar ochrony siedlisk (SOO) Rzeka Pasłęka
- Obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO) DOLINA PASŁĘKI

SOO Rzeka Pasłęka

Powierzchnia 6233.4 ha

Ogólna charakterystyka obszaru

Pasłęka jest drugą, co do wielkości, rzeką Mazur o długości 211 km, w tym odcinek rezerwatu Ostoja bobrów na rzece Pasłęce - 209 km. Źródła Pasłęki znajdują się na terenie Pojezierza Olsztyńskiego pod Gryżlinami na północ od Olsztynka, na wysokości 157 m n.p.m.. Pasłęka wpływa do Zalewu Wiślanego koło Nowej Pasłęki. Największe dopływy Pasłęki to: Giłwa, Morań, Walsza i Drwęca Warmińska. Znaczna część rzeki, od Gryżlin do Braniewa na powierzchni 4249,20 ha jest objęta ochroną rezerwatową ze względu na występujące tu bobry. W górnym odcinku od Gryżlin do Mostkowa Pasłęka płynie w zasadzie przez tereny zalesione. Przepływa tu przez 5 jezior: Ameryka (powierzchnia 2,3 ha), Wymój (45 ha), Sarąg (181 ha), Łęguty (61 ha) i Isąg (377,5 ha). Dolina jest tu generalnie wąska i wcięta, na niektórych odcinkach rzeka ma charakter podgórski. Poniżej Mostkowa

^[1] Źródło: <http://natura2000.mos.gov.pl>

aż do Pityn płynie przez tereny nieleśne, na niektórych odcinkach szerokość doliny dochodzi do 1500 m, nurt rzeki jest spowolniony. Znajdują się tu nieużytki, pastwiska i łąki kośne o ekstensywnym sposobie gospodarowania, do krawędzi zbocza doliny dochodzą pola uprawne. Od mostu w Pitynach po wieś Stolno rzeka płynie w głębokim, wąskim jarze o zalesionych zboczach. Przypomina tu rzekę podgórską z licznymi gładzami na dnie koryta i przewalonymi drzewami. Średni spadek wód wynosi na tym odcinku 1,8 promila, a lokalnie koło wsi Wapnik nawet 3-4 promile. Bezpośrednio poniżej tego odcinka, aż do mostu na wysokości wsi Bardyny dolina Pasłęki rozszerza się. Najczęściej niezalesione zbocza, wznoszą się tutaj łagodnie, a płaskie dno doliny osiągające szerokość 300-1000 m pokrywają głównie nieużytki, rzadziej łąki kośne i pastwiska. Obszar ten jest regularnie zalewany podczas wiosennego przyboru, a jego atrakcyjność podnosi obecność niewielkich starorzeczy i zbiorników zastoiszkowych, szczególnie pomiędzy Podągami a Olkowem. Na odcinku Bardyny - Jezioro Pierzchalskie nurt rzeki jest wolniejszy, ale zbocza wznoszą się stosunkowo stromo i pokryte są lasami. Podobny charakter mają również zbocza wzdłuż zbiornika zaporowego Jezioro Pierzchalskie i poniżej. Długość Jeziora Pierzchalskiego wynosi ok. 9 km i powierzchnia ok. 250 ha. Jego brzegi są całkowicie zalesione, a roślinność szuwarowa słabo rozwinięta. Od wsi Bemowizna do Braniewa rzeka płynie w krajobrazie rolniczym, rzadziej w otoczeniu świeżych ugorów, a strome brzegi wznoszą się tutaj do kilkunastu metrów. Braniewo jest jedynym miastem, przez które przepływa Pasłęka. W skład ostoi wchodzi również rzeka Wałsza, która jest jednym z głównych dopływów rzeki Pasłęki, o dużych walorach przyrodniczych, także zasiedlona przez bobra.

Status ochrony

Obszar w większości na terenie I Obszaru Chronionego Krajobrazu województwa warmińsko-mazurskiego (1 423 907 ha); obejmuje 2 rezerwy przyrody: Ostoja bobrów na rzece Pasłęce (4 116,2 ha; 1970), Dolina rzeki Wałszy (220,47 ha; 1957).

OSO DOLINA PASŁĘKI

Powierzchnia 19405.9 h

Ogólna charakterystyka obszaru

Pasłęka jest drugą co do wielkości rzeką Mazur i ma długość 211 km. Jej źródła znajdują się na Pojezierzu Olsztyńskim pod Gryżlinami (na północ od Olsztyńska), na wysokości 157 m n.p.m. Pasłęka wpływa do Zalewu Wiślanego koło Nowej Pasłęki. Największe dopływy to Wałsza i Drwęca Warmińska. W górnym odcinku (od Gryżlin do Mostkowa) Pasłęka płynie przez tereny zalesione, przepływając przez 5 jezior (2,3-377,5 ha). Na odcinku tym dolina jest wąska i wcięta w otaczające ją wysoczyzny; na niektórych odcinkach rzeka ma charakter podgórski. Poniżej Mostkowa aż do Pityn płynie przez tereny odlesione - nieużytki, pastwiska i łąki kośne o ekstensywnym sposobie gospodarowania oraz pola uprawne. Od mostu w Pitynach rzeka płynie w głębokiej, wąskiej dolinie o zalesionych zboczach, dalej płaskie dno doliny rozszerza się do 1000 m. Ta część doliny zawiera głównie nieużytki, rzadziej łąki kośne i pastwiska, a także starorzecza. Na odcinku Bardyny - Jez.

Pierzchalskie nurt rzeki jest w dalszym ciągu powolny, ale zbocza wznoszą się stosunkowo stromo i pokryte są lasami. Podobny charakter mają zbocza wzdłuż zbiornika zaporowego Jezioro Pierzchalskie i poniżej tego zbiornika. Od wsi Bemowizna do Braniewa rzeka płynie w krajobrazie typowo rolniczym, rzadziej w otoczeniu świeżych ugorów, a strome brzegi wznoszą się tutaj do kilkunastu metrów. Poniżej Braniewa rzeka jest uregulowana i obwałowana, przy czym szerokość międzywała nie przekracza 200 m. Pasłęka uchodzi do Zalewu Wiślanego trzema odnogami, odcinając od stałego lądu 2 wyspy o powierzchni 12 i 42 ha.

Status ochrony

Występują następujące formy ochrony: Rezerwat Przyrody: Ostoja Bobrów na Rzece Pasłęce (4258,8 ha) Obszar Chronionego Krajobrazu: "I" OCK woj. warmińsko-mazurskiego

○ **Rezerваты przyrody**

Rezerwat przyrody „Ostoja bobrów na rzece Pasłęce” został utworzony na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego dn. 5 stycznia 1970 r. (MP Nr 2/70, poz. 21), z późniejszymi zmianami Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych (MP Nr 17/89, poz. 119). Przedmiotem ochrony jest bóbr europejski i naturalne środowisko jego występowania. W skład rezerwatu wchodzi: rzeka Pasłęka od źródeł do granic miasta Braniewa wraz z jeziorami Sarong, Łęguty, Sąg, Pierzchalskim i dolnymi odcinkami dopływów Morąg, Drwęca Warmińska i Wąsza wraz z przylegającymi gruntami (pasy obszarów nadrzecznych i nadjeziornych). Na terenie rezerwatu zanotowano występowanie grązela żółtego podlegającego ścisłej ochronie.

Rezerwat przyrody „Osiek II” – ochroną rezerwatową objęte jest torfowisko wysokie z fragmentami torfowiska przejściowego; rezerwat został utworzony na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego dn. 10 grudnia 1970 r. (MP Nr 2/71, poz. 8). Przedmiotem ochrony są stanowiska maliny moroszki, reliktovej rośliny z epoki postglacjalnej – ze względów naukowych i dydaktycznych.

Spośród roślin objętych ochroną ścisłą występują: malina moroszka i widłak goździsty. Zanotowano występowanie roślin objętych ochroną częściową: konwalia majowa, kruszyna pospolita i bagno zwyczajne.

○ **Pomniki przyrody**

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiętkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, w szczególności sędziwe i okazałe rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, głazy narzutowe, jaskinie.

W gminie Wilczęta zarejestrowanych jest 77 pomników przyrody. Są to w głównej mierze pojedyncze drzewa (73 szt.). Pozostałe z nich to 4 grupy drzew.

Tab. Błąd! Nie zdefiniowano zakładki. Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Wilczęta

Lp	Gatunek	Wymiary [m]		Lokalizacja
		Obwód w pierśnicy	Wysokość	
1	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	6,50	25	Ławki, przy drodze na południowym krańcu zabudowań
2	buk pospolity <i>Fagus silvatica</i>	4,30	26	Nadl. Młynary, Leśnictwo Książki, oddz. 10a na brzegu rz. Pasłęki
3	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,30	30	Nadl. Młynary, Leśnictwo Książki, oddz. 14a
4	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	3,80	30	PGR Słobity w parku przy drodze, 15 m od tamy
5	buk pospolity <i>Fagus silvatica</i>	4,00	25	PGR Słobity w parku przy ruinach pałacu
6	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,40	25	przy szosie Karwiny-Słobity
7	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,40	25	przy szosie Karwiny-Słobity ok. 1 km od Słobit
8	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,00	30	przy szosie Karwiny-Słobity ok. 1 km od Słobit
9	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,00	25	przy szosie Karwiny-Słobity ok. 1 km od Słobit
10	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,60	18	PGR Tatarki na polu przy oddz. 133 Leśnictwa Godkowo, Nadl. Młynary
11	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	5,70	20	Gładysze przy drodze do Tatarek, ok. 0,5 km od zabudowań
12	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,85	30	Nadl. Młynary, Leśnictwo Słobity, oddz. 169,c
13	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,50	30	ok. 1 km na północ od wsi Spędy na brzegu Pasłęki, na gruncie PGR
14	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	7,30	30	Ławki, na skraju parku, ok. 300 m od zabudowań
15	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	6,00	29	Spędy na skraju jaru, ok. 200m od szosy Orнета-Młynary na gruncie PGR Spędy
16	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	6,00	30	Spędy, ok. 100m od szosy Orнета-Młynary, na gruncie PGR
17	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,15	34	Nadl. Młynary, Leśnictwo Stępniewo, oddz. 315a
18	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,20	26	Ławki, w parku 150 m od zabudowań
19	buk pospolity <i>Fagus silvatica</i>	3,65	24	Ławki, w parku 150 m od zabudowań
20	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,40	28	Nadl. Młynary, Leśnictwo Godkowo, oddz. 138
21	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,30	25	Nadl. Młynary, Leśnictwo Godkowo, oddz. 138
22	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,20	27	Nadl. Młynary, Leśnictwo Godkowo, oddz. 139
23	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,90	27	Nadl. Młynary, Leśnictwo Godkowo, oddz. 139
24	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,15	27	Nadl. Młynary, Leśnictwo Godkowo, oddz. 139
25	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	3,90	28	Nadl. Młynary, Leśnictwo Godkowo, oddz. 139
26	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	3,80	27	Nadl. Młynary, Leśnictwo Godkowo, oddz. 139
27	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	3,70	27	Nadl. Młynary, Leśnictwo Godkowo, oddz. 139

28	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	3,70	25	Nadl. Młynary, Leśnictwo Godkowo, oddz. 139
29	buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i>	4,10	26	Nadl. Młynary, Leśnictwo Książki, oddz. 10
30	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	6,20	25	Nadl. Młynary, Leśnictwo Książki, oddz. 10
31	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	3,90	26	Nadl. Młynary, Leśnictwo Książki, oddz. 12
32	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	3,90	24	Nadl. Młynary, Leśnictwo Książki, oddz. 41
33	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,10	25	Nadl. Młynary, Leśnictwo Książki, oddz. 42
34	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,00	25	Nadl. Młynary, Leśnictwo Książki, oddz. 42
35	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,00	25	Nadl. Młynary, Leśnictwo Książki, oddz. 42
36	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	3,90	25	Nadl. Młynary, Leśnictwo Książki, oddz. 42
37	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,10	27	Nadl. Młynary, Leśnictwo Słobity, oddz. 169
38	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,85	26	Nadl. Młynary, Leśnictwo Słobity, oddz. 193
39	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,00	22	przy drodze Słobity-Pasłęk
40	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,70	12	Nadl. Młynary, Leśnictwo Godkowo, oddz. 131 h
41	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	7,00	20	Nadl. Młynary, Leśnictwo Godkowo, oddz. 131 h
42	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	6,50	15	Nadl. Młynary, Leśnictwo Godkowo, oddz. 131 h
43	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,50	25	Nadl. Młynary, Leśnictwo Godkowo, oddz. 134 b
44	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,05	25	Nadl. Młynary, Leśnictwo Słobity, oddz. 130 d
45	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,85	25	Nadl. Młynary, Leśnictwo Słobity, oddz. 130 d
46	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4,30	25	Nadl. Młynary, Leśnictwo Słobity, oddz. 130 d
47	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	4,40	25	Nadl. Młynary, Leśnictwo Słobity, oddz. 130 d
48	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	4,35	24	Nadl. Młynary, Leśnictwo Słobity, oddz. 130 d
49	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	3,22	26	Nadl. Młynary, Leśnictwo Słobity, oddz. 130 d
50	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,00	26	Nadl. Zaporowo, Leśnictwo Myśliwiec, oddz. 165
51	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> grupa 3 drzew	3,40-4,40	18-20	Spędy, między nasypem kolejowym i rzeką Pasłęką
52	czeremcha zwyczajna <i>Prunus padus</i>	1,90	15	Spędy, między nasypem kolejowym i rzeką Pasłęką
53	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> grupa 2 drzew	6,20; 6,40	18; 20	Spędy, między nasypem kolejowym i rzeką Pasłęką
54	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,90	25	Spędy, między nasypem kolejowym i rzeką Pasłęką
55	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,90	23	Spędy, między nasypem kolejowym i rzeką Pasłęką
56	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,80	27	Spędy, między nasypem kolejowym i rzeką Pasłęką
57	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,20	20	Spędy, między nasypem kolejowym i rzeką Pasłęką
58	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	5,00	23	Spędy, między nasypem kolejowym i rzeką Pasłęką

59	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> grupa 3 drzew	3,71-5,20	20	Spędy, między nasypem kolejowym i rzeką Pasłęką
60	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> grupa 8 drzew	3,60-6,50	18-25	Spędy, między nasypem kolejowym i rzeką Pasłęką
61	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	3,50	20	Spędy, między nasypem kolejowym i rzeką Pasłęką
62	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	3,40	25	Spędy, między nasypem kolejowym i rzeką Pasłęką
63	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	6,80	20	Spędy, ok. 800m od osiedla mieszkaniowego PGR Spędy, na prawym brzegu Dobrskiej Strugi
64	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	6,50	25	Spędy, ok. 800m od osiedla mieszkaniowego PGR Spędy, na prawym brzegu Dobrskiej Strugi
65	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	5,00	25	Gładysze, droga dojazdowa do pałacu
66	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	3,90	21	Gładysze, droga dojazdowa do pałacu
67	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	3,30	20	Gładysze, droga dojazdowa do pałacu
68	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	3,90	22	Gładysze, park pałacowy
69	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	3,70	22	Gładysze, park pałacowy
70	jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>	3,20	23	Gładysze, park pałacowy
71	jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>	2,80	22	Gładysze, park pałacowy
72	kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>	4,40	22	Gładysze, park pałacowy
73	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	4,90	24	Gładysze, park pałacowy
74	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	3,70	21	Gładysze, park pałacowy
75	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	3,70	21	Gładysze, park pałacowy
76	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	3,60	21	Gładysze, park pałacowy
77	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	3,50	21	Gładysze, park pałacowy

Źródło: dane z Urzędu Gminy Wilczęta

- **Użytki ekologiczne**

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne "oczka wodne", kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin i zwierząt, w tym miejsca ich sezonowego przebywania lub rozrodu.

W gminie ta forma ochrony nie występuje.

- **Stanowiska dokumentacyjne**

Stanowiskami dokumentacyjnymi przyrody nieożywionej są nie wyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do udostępnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych oraz fragmenty eksploatowanych i nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

Ta forma ochrony indywidualnej została niedawno wprowadzona przez prawo polskie. Ma służyć zabezpieczeniu fragmentów przyrody o znaczeniu naukowym i dydaktycznym, obejmując wyłącznie fragmenty przyrody nieożywionej.

W gminie ta forma ochrony nie występuje.

- **Ochrona gatunkowa**

Na analizowanym obszarze nie była przeprowadzona waloryzacja występujących tu gatunków roślin, grzybów i zwierząt.

2.3 Techniczna infrastruktura ochrony środowiska

2.3.1 Zaopatrzenie w wodę

Na analizowanym obszarze do wodociągu zbiorczego podłączonych jest 71% mieszkańców (2272 osoby). Długość sieci wodociągowej wynosi 119,490 m. Stan techniczny sieci jest dobry, za wyjątkiem miejscowości Słobity, gdzie wodociąg zbudowany jest z rur azbestowych o długości 4 km. Zaopatrzenie w wodę poszczególnych miejscowości następuje z ujęcia gminnego w Wilczętach. Rzeczywista średnia wydajność urządzeń do ujmowania i uzdatniania wody wynosi 460-500 m³/d. Wydajność potencjalna istniejących urządzeń do ujmowania i uzdatniania wody wynosi średniodobowo 700 m³/d. Obiekt spełnia warunki pozwolenia wodnoprawnego, a uzdatniona woda spełnia wymogi wody do picia zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dn. 19.11.2002 (Dz. U. Nr 203, poz. 1718). Stosowana technologia uzdatniania wody polega na oczyszczaniu za pomocą żwirków filtracyjnych znajdujących się w filtrach. Do napowietrzania wody – w celu wytrącenia manganu i żelaza – stosowany jest aerator o pojemności 2000 l. Ujęcie wody w Wilczętach jest nie wystarczające – wydano zarządzenie Dyrektora Zakładu Komunalnego w Wilczętach o nie pobieraniu wody z hydrantów do mycia samochodów w okresach suszy.

Awaryjne ujęcia wody znajdują się w miejscowościach: Gładysze, Słobity oraz Spędy. W gminie znajdują się 3 stacje uzdatniania wody.

Eksploatacją sieci wodociągowej na terenie gminy zajmuje się Zakład Komunalny w Wilczętach – będący zakładem budżetowym gminy.

2.3.2 Kanalizacja i oczyszczanie ścieków

Na obszarze gminy nie ma zbiorczej sieci kanalizacyjnej. Zabudowania po byłych PGR: Słobity, Spędy, Gładysze, Tatarki, Góry, Karwiny i Lipowa posiadają kanalizację lokalną szczałkową ze zbiornikami bezodpływowymi, gnilnymi, często nieszczelnymi. W pozostałych zabudowaniach występuje system kanalizacji indywidualnej ze zbiornikami bezodpływowymi. Ścieki wywożone są do oczyszczalni w Młynarach.

W gminie nie ma sprawnych oczyszczalni ścieków. Jedynie w obrębie wsi Nowica dla potrzeb Szkoły Podstawowej wybudowana została oczyszczalnia ścieków typu Sotralenz z osadnikiem gnilnym i złożem filtracyjnym.

2.3.3 Składowiska odpadów stałych i ich utylizacja

Na obszarze gminy Wilczęta nie ma prowadzonej selektywnej zbiórki odpadów. Wywozem odpadów na analizowanym obszarze zajmują się dwie firmy: Zakład

Oczyszczania Miasta Usługi Komunalne Bernadyta Bednarczyk w Młynarach oraz Firma „JUREX” Zieliński Jerzy w Pieniężnie. Firmy te wywożą odpady na składowisko w Młynarach.

Na obszarze gminy nie ma funkcjonującego składowiska odpadów. Gminne składowisko w Wilczętach, zgodnie z decyzją Starosty Braniewskiego, zostało zamknięte dn. 30 stycznia 2006 r. Zakład Komunalny w Wilczętach, zgodnie z uchwałą Rady Powiatu, zwrócił się do Starostwa Powiatowego w Braniewie o zamknięcie składowiska odpadów w miejscowości Wilczęta. Po przeanalizowaniu dokumentacji załączonej do wniosku stwierdzono, iż składowisko nie nadaje się do dalszej eksploatacji. Powierzchnia gminnego składowiska wynosi 0,60 ha, a pojemność – 30 000 m³. Składowisko posiada naturalną izolację podłoża (głina). Brak jest tu drenażu do odprowadzania odcieków, nie ma wagi, ani brodzika dezynfekcyjnego. Składowisko wyposażone jest w piezometry, posiada drewniane ogrodzenie oraz izolację zielenią. Odległość od najbliższych zabudowań wynosi 300m. Stan wypełnienia składowiska na rok 2003 wynosił 40% (źródło: Plan Gospodarki Odpadami dla powiatu braniewskiego). Według informacji Urzędu Gminy na składowisko w 2005 roku dowiezione były 483 tony odpadów.

2.3.4 Zaopatrzenie w ciepło i gaz

Na terenie gminy Wilczęta funkcjonuje indywidualne zaopatrzenie w ciepło. Są to głównie kotłownie na paliwo stałe: węgiel, koks, drzewo. Przy Szkołach Podstawowych w Słobitach i Nowicy funkcjonują kotłownie olejowe.

Struktura gospodarki cieplnej na terenie gminy Wilczęta wg źródeł energii przedstawia się następująco:

- Źródła konwencjonalne:
 - węgiel kamienny 25%
 - olej opałowy 1%
- Źródła odnawialne:
 - biomasa (drewno opałowe) 74%.

Na analizowanym obszarze nie ma sieci gazu przewodowego. Gospodarstwa domowe korzystają z gazu butlowego.

3. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO GMINY WILCZĘTA

3.1 Zanieczyszczenia wód

Gmina Wilczęta jest terenem typowo rolniczym, w związku z tym zagrożenie wód powierzchniowych stanowią tu przede wszystkim spływy powierzchniowe z pól (głównie nawozów), oraz niekontrolowane zrzuty ścieków. Bardzo dużym zagrożeniem środowiska gminy jest brak zbiorczej sieci kanalizacyjnej. Problemem są nieszczelne szamba, z których zanieczyszczenia mogą dostawać się do wód gruntowych, lub powodować skażenie gleb. Ponadto zagrożenie stanowi możliwość skażenia wód gnojowicą, wykorzystywaną rolniczo lub usuwaną bezpośrednio do ziemi w pobliżu ujęć wody lub w niewielkiej odległości od powierzchniowych zbiorników wodnych.

3.1.1 Zanieczyszczenia wód powierzchniowych

Jak wcześniej wspomniano, głównym zagrożeniem dla wód powierzchniowych na terenach rolniczych, takich jak obszar gminy Wilczęta, są spływy powierzchniowe z pól oraz niekontrolowane zrzuty ścieków. Istotnym zagrożeniem dla wód jest wytwarzana w gospodarstwach wysokotowarowych gnojowica, jej rolnicze wykorzystanie oraz brak odpowiedniego systemu jej składowania i zagospodarowania.

Bardzo ważnym czynnikiem, który w przyszłości powinien zmniejszyć zagrożenie dla jakości wód cieków, jest planowana na najbliższe lata budowa gminnej oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacji sanitarnej gminie. W I etapie planowanej inwestycji będzie wybudowana oczyszczalnia ścieków w miejscowości Wilczęta o mocy 150 m³/dobę, z możliwością rozbudowy do 300m³/dobę oraz sieć kanalizacyjna w miejscowości Wilczęta: 5735 mb kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej, 272 mb kanalizacji sanitarnej tłocznej oraz 3 przepompownie ścieków. Na lata kolejne (do 2008 roku) planuje się budowę sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami na odcinku Słobity-Dębień-Karwiny-Wilczęta. Inwestycja ma na celu podłączenie największej miejscowości gminy pod względem liczby mieszkańców do budowanej oczyszczalni ścieków w Wilczętach oraz podłączenie istniejącej sieci kanalizacyjnej i likwidację istniejącej małej oczyszczalni ścieków. Do roku 2013 planuje się podłączenie do oczyszczalni w Wilczętach pozostałych, nie posiadających kanalizacji miejscowości gminnych.

Przez obszar gminy Wilczęta przepływa rzeka Pasłęka, która jest monitorowana przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ) w Olsztynie delegatura w Elblągu. Ponadto obszar gminy stanowi zlewnię rzeki Baudy, której jakość wód również jest kontrolowana. Na obszarze gminy nie ma zlokalizowanych przekrojów pomiarowo-kontrolnych.

Sieć krajowa Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ) obejmuje tylko 3 przekroje pomiarowo-kontrolne na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego: Pasłęka w Nowej Pasłęce (monitoring reperowy) oraz Łyna w Stopkach i Węgorapa w Mieduniskach (monitoring graniczny). Pozostałe przekroje tworzą tzw. sieć wojewódzką (regionalną).

Badania przeprowadzone przez WIOŚ delegatura w Elblągu w 2004 roku wykazały, że jakość wód rzeki Pasłęki posiada III klasę czystości (przekroje w m. Pelnik i Nowa Pasłęka). Największym punktowym źródłem zanieczyszczeń rzeki są ścieki odprowadzane z mechaniczno biologicznej oczyszczalni w Braniewie, w Worytach oraz Świątkach. Mniejsze ilości ścieków pochodzą z miejscowości Bemowizna, Biała Wola, Biesal, Ełdyty Wielkie, Łęguty i Podągi.^{2[2]} Na terenie gminy Wilczęta nie ma zewidencjonowanych źródeł zanieczyszczeń rzeki Pasłęka.

Wody rzeki Bauda – zgodnie z badaniami WIOŚ delegatura w Elblągu przeprowadzonymi w 2004 roku – posiadają wody IV klasy czystości (przekrój w m. Frombork).

Ocena jakości rzek badanych w 2005 roku przez WIOŚ delegatura w Elblągu wykazała III klasę czystości wód Pasłęki na całej długości rzeki. Przekroje badawcze zlokalizowano w 14 punktach: powyżej Ameryki, poniżej Ameryki, Łęguty, Pelnik, Kalisty, Pityny, Sportyny, Olkowo, Spędy, Łozy, Chruściel, powyżej Braniewa, poniżej Braniewa, Nowa Pasłęka. Jakość wód Baudy w 2005 roku nie była badana.

3.1.2 Zanieczyszczenia wód gruntowych

Na obszarze gminy Wilczęta, ze względu na jej rolniczy charakter, główne zagrożenie dla wód gruntowych stanowi nieracjonalne (w zbyt dużych dawkach, w nieodpowiednim czasie i warunkach atmosferycznych) nawożenie mineralne i organiczne, jak również nieodpowiedni sposób przechowywania nawozów. Ponadto duże zagrożenie stanowią nieszczelne szamba, z których nieoczyszczone ścieki mogą przedostawać się do gleby, zanieczyszczając wody gruntowe. Planowana budowa zbiorczej sieci kanalizacyjnej w gminie będzie odgrywać bardzo ważną rolę dla środowiska naturalnego, gdyż pociągnie za sobą likwidację często nieszczelnych zbiorników bezodpływowych.

^{2[2]} „Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2004 r.”, praca zbiorowa pod kierunkiem Zdzisława W. Krajewskiego, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Olsztyn 2005

3.1.3 Zanieczyszczenia wód podziemnych

Sieć monitoringu zwierciadła tzw. **sieć obserwacji stacjonarnych wód podziemnych** została zorganizowana przez Państwowy Instytut Geologiczny w 1972 roku. W roku 1974 uruchomiono obserwacje nie tylko poziomu zwierciadła, lecz również w wybranych punktach - badania parametrów fizykochemicznych wody. W 1991 roku, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska uruchomiono **sieć krajową monitoringu jakości wód podziemnych**, w której prowadzono w szerokim zakresie badania składu chemicznego wód podziemnych. W wyniku nowelizacji w roku 2005 ustawy Prawo wodne obie sieci zostały połączone i utworzono **sieć obserwacyjno-badawczą wód podziemnych**. Od dnia 1 kwietnia 2006 roku przestała funkcjonować **sieć sanitarnych obserwacji wód podziemnych** oraz **monitoringu jakości wód podziemnych**, a zaczęła funkcjonować **sieć obserwacyjno-badawcza wód podziemnych**. W roku hydrogeologicznym 2005 obserwacje prowadzono w 667 punktach badawczych sieci w Polsce. Są one rozmieszczone w sposób zrównoważony, na ogół w miejscach reprezentatywnych dla badanych jednostek hydrogeologicznych. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego wytypowano do badań w 2005 r. 29 punktów. **Na obszarze gminy Wilczęta nie ma zlokalizowanych punktów badawczych.**^{3[3]}

Na analizowanym terenie nie ma punktów pomiarowych dla wód płytkiego krążenia, jednak generalnie, wody te są bardziej zanieczyszczone niż wody wgłębne. Powodem niskiej jakości wód płytkiego krążenia są najczęściej zanieczyszczenia powstające na terenach wiejskich o nierozwiązanej gospodarce ściekowej (brak kanalizacji sanitarnej, nieszczelne szamba), zaniedbane budynki gospodarcze i podwórka oraz „dzikie” wysypiska odpadów.

Ponadto na jakość wód podziemnych płytkiego krążenia mają wpływ:

- niezabezpieczone lub źle zabezpieczone (bez uszczelnienia podłoża) składowiska odpadów,
- szlaki komunikacyjne (szczególnie drogi wojewódzkie nr 506 i 509),
- ферmy zwierząt,
- stacje benzynowe zlokalizowane na terenie gminy,
- nieracjonalne nawożenie nawozami mineralnymi i organicznymi, oraz stosowanie pestycydów,
- wprowadzanie do gleb surowych lub niedostatecznie oczyszczonych ścieków,
- rolnicze wykorzystywanie ścieków,

^{3[3]} „Rocznik Hydrogeologiczny Państwowej Służby Hydrogeologicznej, Rok hydrologiczny 2005”, Państwowy Instytut Geologiczny 2006

- nieeksploatowane, źle zabezpieczone studnie wiercone,
- emisje zanieczyszczeń gazowych i pyłowych.

Zanieczyszczenia pochodzące z tych źródeł, wraz z opadami atmosferycznymi mogą przemieszczać się w głąb profilu glebowego, powodując zanieczyszczenia wód podziemnych płytkiego krążenia.

Zanieczyszczenia toksyczne, o dużych ładunkach – a szczególnie ich długotrwały dopływ – stanowią zagrożenie dla wód podziemnych w głębszych. Źródłem takich zanieczyszczeń mogą być:

- niezabezpieczone lub źle zabezpieczone (bez uszczelnienia podłoża) składowiska odpadów,
- „dzikie” wysypiska odpadów komunalnych,
- stacje benzynowe zlokalizowane na terenie gminy,
- ферmy zwierząt,
- wprowadzanie do gleb surowych lub niedostatecznie oczyszczonych ścieków,
- nieeksploatowane, źle zabezpieczone studnie wiercone.

3.2 Zanieczyszczenia powietrza

Jakość powietrza atmosferycznego jest określana w ramach badań prowadzonych w dwóch systemach: Monitoringu Oczekiwanych Efektów i Korzyści Zdrowotnych, wynikającego z realizacji Narodowego Programu Zdrowotnego oraz Państwowego Monitoringu Środowiska, utworzonego mocą ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska. Na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego badania wykonują: Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne oraz Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie. Stacje pomiarowe zlokalizowane są w miejscowościach:

- Olsztyn, Elbląg, Ełk, Ostróda, Iława, Giżycko, Kętrzyn, Szczytno, Bartoszyce, Mrągowo, Działdowo – badania prowadzone przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną
- Mrągowo, Bartoszyce, Kętrzyn, Iława – badania WIOŚ wykonane stacją mobilną
- Olsztyn i Ostróda oraz od 2005 roku Elbląg, Mrągowo i Gołdap – system automatycznych pomiarów zanieczyszczeń powietrza.

Na obszarze gminy Wilczęta nie ma stacji pomiarowych.

Na jakość powietrza atmosferycznego, na analizowanym obszarze, bardzo duży wpływ ma tzw. emisja niska, czyli emisja z lokalnych kotłowni oraz gospodarstw indywidualnych. Emisja niska stanowi duży problem, ponieważ jej źródłem jest

niekontrolowane spalanie odpadów, w trakcie którego powstają silnie toksyczne związki chemiczne.

W gminie Wilczęta nie występują praktycznie żadne większe źródła emitujące zanieczyszczenia do powietrza. Na terenie gminy oraz w jej sąsiedztwie dominują niewielkie źródła emisji zanieczyszczeń powietrza. Są to głównie kotłownie lokalne i paleniska indywidualne, w mniejszym stopniu również środki transportu. Na obszarze gminy nie ma znaczących źródeł emisji zanieczyszczeń. Do liniowych źródeł zanieczyszczeń, wpływających na jakość powietrza atmosferycznego, należy zaliczyć trasy komunikacyjne. Ponadto, na jakość powietrza wpływa kierunek przeważających wiatrów, które mogą przenosić zanieczyszczenia z dalszych, bardziej uprzemysłowionych, a co za tym idzie – bardziej zanieczyszczonych obszarów w Polsce i Europie.

3.3 Zanieczyszczenia powierzchni ziemi

Odpady stałe oraz osady ściekowe są jednym z najpoważniejszych zagrożeń dla ludzi i środowiska naturalnego. Dotyczy to zwłaszcza wód powierzchniowych, podziemnych oraz gleb. Z tego powodu racjonalna gospodarka odpadami i minimalizacja ich wytwarzania stała się w ostatnich latach jednym z najważniejszych aspektów w dziedzinie ochrony środowiska. W związku ze staraniami Polski o przyjęcie do Unii Europejskiej wystąpiła konieczność dostosowania naszego prawodawstwa do przepisów unijnych. Dotyczy to również uregulowań prawnych w zakresie gospodarki odpadami.

Na terenie gminy Wilczęta znajduje się składowisko odpadów komunalnych, zlokalizowane w miejscowości Wilczęta. Składowisko to zostało zamknięte i będzie rekultywowane. Składowisko to nie ma uszczelnionego podłoża, przez co nie gwarantuje ochrony wód podziemnych. Ponieważ ekranizację omawianego składowiska stanowi jedynie warstwa gliny, stąd też istnieje większe prawdopodobieństwo skażenia gleby odciekami, niż w przypadku składowisk nowoczesnych, spełniających normy ochrony środowiska. Po rekultywowaniu przedmiotowego składowiska problem ten przestanie istnieć.

Dużym problemem są „dzikie” wysypiska odpadów, z których ocieki, wraz z wodami opadowymi, bez żadnych przeszkód mogą infiltrować w głąb profilu glebowego.

Zagrożeniem, powodującym degradację powierzchni ziemi jest nielegalna eksploatacja kopalni, prowadzona bez rozpoznania geologicznego złóż oraz planów rekultywacji powstałych wyrobisk.

Odpady niebezpieczne

Do grupy odpadów niebezpiecznych należą odpady zawierające w swoim składzie substancje: toksyczne, palne, wybuchowe itd. Z wyżej wymienionych odpadów na obszarze gminy Wilczęta do odpadów niebezpiecznych zaliczyć można: zużyte baterie, akumulatory, odpady zawierające rtęć (lampy rtęciowe, termometry), pozostałości oraz opakowania po farbach i lakierach, rozpuszczalniki organiczne, środki czyszczące, środki ochrony roślin (pestycydy) oraz opakowania po nich, zbiorniki po aerozolach, pozostałości domowych środków do dezynfekcji i dezynsekcji, odpady zawierające oleje, częściowo wykorzystane leki, materiały budowlane zawierające azbest (np. eternit), odpady wielkogabarytowe – przede wszystkim agregaty chłodnicze (lodówki), w których znajdują się freony; wraki samochodowe, w których są oleje, płyny hamulcowe.

Odpady zawierające azbest

Od 1997 roku istnieje zakaz stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. nr 161 poz. 628). W maju 2002 roku Rada Ministrów przyjęła „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”. Uwzględniając żywotność wyrobów cementowo – azbestowych program zakłada realizację usuwania tych wyrobów z budynków i budowli do 2032 r. Do chwili obecnej około 90% obiektów zawierających azbest pozostaje niezainwentaryzowana.

W związku z koniecznością usunięcia materiałów zawierających azbest z dziedziny komunalnej i gospodarczej należy w bliższej i dalszej perspektywie liczyć się ze wzrostem ilości tego typu odpadu. Na obszarze gminy znajduje się 12189 m² pokryć dachowych azbestowych oraz 4 km rur azbestowych o średnicy 110 mm.

Odpady zawierające azbest są unieszkodliwiane przez składowanie. Ten sposób postępowania jest zgodny z obecnymi wymogami prawnymi oraz środowiskowymi. Należy więc rozpatrzyć możliwość zorganizowania miejsc do składowania tego typu odpadów niebezpiecznych.

3.4 Inne zagrożenia

3.4.1 Hałas i wibracje

Na analizowanym terenie, za hałas odpowiedzialne są głównie środki transportu. Dopuszczalne natężenie hałasu w środowisku i w otoczeniu budynków mieszkalnych w porze dziennej wynosi od 40 – 65 dB, natomiast w porze nocnej od 35 – 55 dB, przy czym większość pojazdów emituje hałas na poziomie 85 – 94 dB. Na obszarze gminy nie były przeprowadzane pomiary natężenia hałasu na ciągach komunikacyjnych. Największe natężenie hałasu, na terenie gminy odnotowuje się wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 506 i 509.

3.4.2 Awarie

Awarie, które mogą zagrozić środowisku gminy Wilczęta, mogą wystąpić w wyniku wypadków kolejowych i drogowych z udziałem cystern i autocystern przewożących materiały niebezpieczne. Zdarzenia te charakteryzują się specyficznymi cechami takimi jak: niepewność ich wystąpienia, złożoność przyczyn, różnorodność bezpośrednich skutków, indywidualnym i niepowtarzalnym przebiegiem.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi „Krajowy rejestr potencjalnych sprawców poważnych awarii”. W rejestrze tym nie znajduje się żaden podmiot zlokalizowany na terenie gminy Wilczęta.

Wśród podmiotów stanowiących potencjalne zagrożenie środowiska znajdują się również stacje i magazyny paliw. Znaczne zagrożenie stanowi transport materiałów niebezpiecznych, głównie paliw.

Transport

Poważne źródło zagrożenia na terenie gminy Wilczęta, oceniane nawet na większe, niż pochodzące od obiektów stacjonarnych, mogą stwarzać katastrofy kolejowe oraz wypadki drogowe środków transportu, przewożących materiały niebezpieczne. Szczególnie groźne są awarie w rejonach przepraw mostowych na tych trasach, grożą one bezpośrednim skażeniem rzek. Szczególne znaczenie ma tu droga wojewódzka nr 506 o przebiegu: Chruściel – Nowica oraz 509 Elbląg – Młynary – Ornetą. Przewoźników obowiązuje zgłaszanie do Komend Wojewódzkich Państwowej Straży Pożarnej, przewozów kolejowych i drogowych przewozów autocysternami tzw. „śledzonych” substancji niebezpiecznych. Wymóg ten nie zawsze jest przestrzegany, dlatego też nie są dokładnie znane ilości transportowanych materiałów.

Stacje paliw

Eksploatacja stacji paliw stwarza zagrożenie dla środowiska, ze względu na możliwość awarii zbiorników, pożar itp. Główne zagrożenie wynika jednak z transportu paliw na zaopatrzenie tych obiektów.

4. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

4.1 Analiza obowiązującego stanu prawnego

4.1.1 Wprowadzenie

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, przyjęta w 1997 roku stwierdza, że Rzeczpospolita Polska – kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju – zapewnia ochronę środowiska naturalnego; nakłada ona także na władze publiczne obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego współczesnemu i przyszłym pokoleniom.

W 2000 roku został sporządzony dokument programowy „II polityka ekologiczna państwa”, który w 2001 roku został zaakceptowany przez Parlament. Ustala on cele ekologiczne do 2010 i 2025 roku. „II polityka ekologiczna państw” zakłada, że niepodważalnym kryterium obowiązującym na każdym – także lokalnym i regionalnym – szczeblu jej realizacji jest człowiek, jego zdrowie oraz komfort środowiska, w którym żyje i pracuje.

Człowiek jest ściśle sprzężony w swojej działalności z systemem przyrodniczym (gleba, woda, powietrze, zasoby i różnorodność biologiczna, ekosystemy). Zachowanie w tym sprzężeniu równowagi wymaga spójnego zarządzania:

- dostępem do zasobów środowiska,
- racjonalnym użytkowaniem zasobów przyrodniczych,
- zapobieganiem powstawaniu negatywnych skutków działalności gospodarczej,
- likwidacją negatywnych skutków działalności gospodarczej.

Głównym celem „II polityki ekologicznej państwa” jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju, przy założeniu, że skuteczna regulacja i reglamentacja korzystania ze środowiska nie dopuści do powstania zagrożeń dla jakości i trwałości zasobów przyrodniczych. Przy jej realizacji obowiązywać winy zasady:

- a) zrównoważonego rozwoju – jako zasada podstawowa,
- b) przezorności – przewidująca, że rozwiązywanie pojawiających się problemów powinno następować po bezpiecznej stronie oraz związana z nią zasada wysokiego poziomu ochrony środowiska,
- c) integracji polityk ekologicznej i sektorowych,
- d) równego dostępu do środowiska przyrodniczego w kategoriach równoważenia szans człowieka i przyrody oraz sprawiedliwości międzypokoleniowej, międzyregionalnej i międzygrupowej,
- e) regionalizacji w ramach ekosystemów europejskich oraz regionalizacji w stosunku do

obszarów o zróżnicowanym stopniu przekształcenia i degradacji z równoczesnym rozszerzeniem uprawnień samorządu terytorialnego i wojewodów,

- f) uspołecznienia,
- g) "zanieczyszczający płaci",
- h) prewencji – przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska podejmowane być powinno na etapie planowania i realizacji przedsięwzięć,
- i) stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT),
- j) klauzul zabezpieczających, umożliwiających państwom członkowskim stosowanie ostrzejszych kryteriów w porównaniu z wymogami prawa wspólnotowego,
- k) skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

„II polityka ekologiczna państwa” zakłada 3 etapy osiągnięcia swoich celów, w tym 2 etapy związane z procesem integracji z Unią Europejską:

- w trakcie ubiegania się o członkostwo w UE – etap realizacji *celów krótkookresowych /2000 - 2002/*,
- w pierwszym okresie członkostwa, zakładającym okresy przejściowe i realizację programów dostosowawczych - etap realizacji *celów średniookresowych /2003 - 2010/*,
- oraz etap realizacji *celów długookresowych* w ramach realizacji "Strategii zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 r."

Zadaniami pierwszego etapu były:

- pełna realizacja *Układu Europejskiego*, ustalającego 10-letni okres dla harmonizacji polskiego prawa ekologicznego z wymogami Unii Europejskiej /1994-2004/,
- pełna realizacja *Narodowego programu przygotowania do członkostwa w Unii Europejskiej*, ustalającego zadania szczegółowe dla okresu przedakcesyjnego i zakładającego gotowość integracji w roku 2002.

Wymienione zadania były realizowane poprzez:

- a) harmonizację przepisów prawnych z regulacjami obowiązującymi w Unii Europejskiej,
- b) reformę mechanizmów zarządzania ochroną środowiska, dostosowującą ją do wymogów związanych z integracją,
- c) stworzenie warunków prawnych i organizacyjnych do realizacji międzynarodowych konwencji ekologicznych,
- d) pełne wdrożenie reformy zarządzania państwem we wszystkich ogniach związanych z ochroną środowiska,
- e) sukcesywne wdrażanie rozwiązań prawnych w sferze ekologicznej przyjmowanych w latach 2000 - 2002 przez Unię Europejską,

- f) zmniejszenie negatywnego oddziaływania na środowisko i zdrowie człowieka tzw. "gorących punktów" oraz zmniejszenie ich liczby,
- g) usprawnienie systemu przeciwdziałania powstawaniu nadzwyczajnych zagrożeń środowiska (poważnych awarii) oraz rozbudowę systemu ratownictwa ekologicznego i likwidacji skutków takich zagrożeń,
- h) podjęcie działań zmierzających do zintegrowania celów polityki sektorowej z polityką ekologiczną,
- i) rozpoczęcie wdrażania do realizacji polityki ekologicznej nowoczesnych i skutecznych mechanizmów, metod i procedur, których pełne wdrożenie powinno nastąpić w okresie dostosowawczym.

Cele średniookresowe (2003 – 2010) przewidują istotną poprawę stanu środowiska, praktyczne wdrożenie unijnych przepisów i standardów ekologicznych oraz postanowień konwencji międzynarodowych i umów dwustronnych, a także wzmocnienie instytucjonalne podejmowanych działań.

Cele długookresowe (do roku 2025) wiążą się z perspektywą zrównoważenia społeczno - gospodarczych procesów rozwojowych i pełną (możliwą) rewitalizacją zniszczonych ekosystemów; zakładają one:

- a) ugruntowanie konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju,
- b) utrwalenie zasady skutecznej kontroli państwa nad strategicznymi zasobami przyrodniczymi,
- c) pełną integrację polityk - przestrzennej, ekologicznej i sektorowych,
- d) dokonanie przebudowy modelu produkcji i konsumpcji w kierunku poprawy efektywności surowcowo – energetycznej oraz minimalizacji negatywnego oddziaływania na środowisko wszelkich form działalności człowieka i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) zachowanie obszarów o wysokich walorach turystyczno-rekreacyjnych,
- f) utrzymanie i ochrona istniejących ekosystemów o cennych wartościach przyrodniczych i kulturowych,
- g) odbudowa zniszczeń powstałych w środowisku przyrodniczym i renaturalizacja cennych przyrodniczo obszarów,
- h) efektywny wzrost wartości produkcji w rolnictwie i leśnictwie poprzez lepsze wykorzystanie potencjału biologicznego oraz podnoszenie jakości zdrowotnej produktów przy przeciwdziałaniu nadmiernej intensywności procesów produkcyjnych oraz metod upraw i chowu zwierząt,
- i) rezygnacja z niektórych osiągnięć nauki i techniki, które mogłyby negatywnie

oddziaływać na środowisko,

- j) wypracowanie mechanizmów reagowania na nowe wyzwania pojawiające się wraz z postępującym rozwojem cywilizacji.

W 2002 r. opracowany został „Program Wykonawczy do II polityki ekologicznej państwa, na lata 2002-2010”, który jest dokumentem o charakterze operacyjnym tj. wskazującym wykonawców i terminy realizacji konkretnych zadań lub pakietów zadań, przewidzianych do realizacji, a także szacującym niezbędne nakłady i źródła ich finansowania.

Zapisy ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska porządkują dotychczasową, istniejącą od 1990 roku, praktykę okresowego sporządzania dokumentów programowych o nazwie „Polityka ekologiczna państwa” dla różnych horyzontów czasowych, lub nawet bez jednoznacznego określania okresu ich obowiązywania.

Artykuły 13-16 Ustawy nakładają obowiązek przygotowywania i aktualizowania polityki ekologicznej państwa co 4 lata. Sporządzona w grudniu 2002 r. „Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010” jest aktualizacją i uszczegółowieniem długookresowej „II polityki ekologicznej państwa”.

Okres realizacji „Programu ochrony środowiska gminy Wilczęta” zbiega się z okresem realizacji celów średniookresowych „II polityki ekologicznej państwa”. Nie musi to jednak oznaczać rezygnacji z realizacji docelowych zamierzeń polityki ekologicznej i - o ile to będzie możliwe - cele długookresowe w niniejszym programie będą proponowane do realizacji.

4.1.2 Prawodawstwo w zakresie ochrony środowiska i jego dostosowanie do wymogów Unii Europejskiej

Proces tworzenia ładu instytucjonalno-prawnego w sferze ochrony środowiska naturalnego człowieka na szczeblu centralnym znajduje się w stadium wysokozaawansowanym. Zakończenie procesu harmonizacji polskiego prawa ochrony środowiska z wymogami przepisów Unii Europejskiej powoduje sytuację, w której teksty uzgodnionych unijnych aktów prawnych nie są niezbędnym elementem procesu sporządzania „Programu”. Ze względu na niezakończony proces wprowadzania do polskich przepisów wykonawczych załączników technicznych korzystano przy opracowaniu niniejszego dokumentu z tekstów dyrektyw: ptasiej, siedliskowej oraz dotyczących ochrony wód powierzchniowych i powietrza.

W związku z koniecznością dokonania harmonizacji polskiego prawa ochrony środowiska z prawem Unii Europejskiej, przepisy zawarte w unijnych aktach prawnych w tym zakresie są systematycznie transponowane do prawa krajowego.

Przy prowadzeniu prac nad dokumentem „Program Ochrony Środowiska Gminy Wilczęta” uwzględniano postanowienia przepisów wykonawczych wydanych na podstawie nowych ustaw z 2005 r.

4.1.3 Konwencje i porozumienia międzynarodowe

Polska jest obecnie sygnatariuszem 33 konwencji, porozumień międzynarodowych oraz protokołów w dziedzinie ochrony środowiska, z których 21 ratyfikowała. Postanowienia większości konwencji mają odzwierciedlenie w przepisach Unii Europejskiej. Natomiast postanowienia konwencji ratyfikowanych przez Polskę, do których nie przystąpiły kraje UE, zgodnie z zasadą klauzul zabezpieczających, mają odzwierciedlenie w postanowieniach polskich przepisów prawnych.

4.1.4 Programy sektorowe i regionalne

Przy sporządzaniu niniejszego dokumentu brano pod uwagę zapisy różnych programów rządowych oraz regionalnych, zwłaszcza:

- II polityki ekologicznej państwa,
- programu wykonawczego do II polityki ekologicznej państwa,
- narodowej strategii ochrony środowiska,
- spójnej polityki strukturalnej rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa,
- polityki leśnej państwa,
- strategii rozwoju turystyki,
- zapisy „Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2010”,
- wykaz aktualnych rządowych dokumentów programowych dotyczących ochrony środowiska i racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi,
- program ochrony środowiska dla powiatu braniewskiego na lata 2004-2007 z uwzględnieniem kierunków działań w latach 2008 – 2011,
- plan gospodarki odpadami dla powiatu braniewskiego na lata 2004-2007 z uwzględnieniem kierunków działań w latach 2008-2011,
- plan gospodarki odpadami dla gminy Wilczęta na lata 2006-2015,
- strategii rozwoju gminy Wilczęta - 2000r,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wilczęta – 2000r.
- program rozwoju gminy Wilczęta na lata 2004-2006.

4.2 Kierunki rozwoju gminy Wilczęta

Kierunku rozwoju gospodarczo-ekonomicznego i społecznego gminy Wilczęta

zostały sformułowane w następujący sposób:

1. Pobudzanie aktywności i inicjatyw lokalnych (działania o charakterze organizacyjno-informacyjnym)
2. Rozwój rolnictwa, terenów wiejskich oraz poprawa życia na wsi,
3. Rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich; tworzenie warunków dla powstawania trwałych miejsc pracy poza rolnictwem,
4. Ochrona zasobów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego,
5. Rozwój infrastruktury transportowej;
6. Poprawa stanu infrastruktury technicznej, w tym infrastruktury ochrony środowiska.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Wilczęta to:

- W sferze przyrodniczej:
 - poprawa zdolności retencyjnej zlewni rzek poprzez zwiększenie lesistości, zmianę struktury użytkowania gruntów oraz realizację odpowiednich urządzeń technicznych,
 - stworzenie skutecznego systemu ochrony środowiska na wsi z zachowaniem kolejności: zapobieganie, recycling, oczyszczanie, składowanie oraz efektywnego systemu informatycznego, opartego na stałym monitoringu, ocenach i prognozach zmian w przestrzeni,
 - wykorzystanie obszarów chronionych dla turystyki przy zapewnieniu ich bezpieczeństwa;
- w sferze kulturowej:
 - pozyskanie użytkowników obiektów zabytkowych - dla intensyfikacji turystycznego wykorzystania walorów kulturowych,
 - ochrona zasobów kulturowych (np. inwentaryzacja kapliczek i krzyży przydrożnych) w sferze stymulowania rozwoju turystyki i rekreacji,
- w sferze rozwoju gospodarki:
 - likwidacja zacofania technicznego i technologicznego w rolnictwie,
 - wielofunkcyjny rozwój wsi, w tym zwłaszcza przetwórstwa rolno – spożywczego opartego na bezpiecznych ekologicznie, nowoczesnych technologiach,
 - rozwój małych przetwórni rolniczych zintegrowanych z fermami rodzinnymi,
 - rozwój rolnictwa ekologicznego i agroturystyki na obszarach cennych

- przyrodniczo (w sąsiedztwie kompleksów leśnych i dolin rzek),
- rozwój produkcji zdrowej żywności,
 - rozwój agroturystyki i lecznictwa psychoklimatycznego,
 - budowa infrastruktury turystycznej w Dębinach i Gładyszach,
 - poprawa jakości życia na terenach wiejskich poprzez rozbudowę systemów infrastruktury społecznej i technicznej,
 - rozwój działalności gospodarczej opartej na lokalnych zasobach złóż surowcowych;
- w sferze ponadlokalnej infrastruktury technicznej:
- modernizacja drogi regionalnej Elbląg - Młynary - Pieniężno (na odcinku Księżno - Pieniężno, podniesienie rangi drogi do rangi drogi krajowej regionalnej),
 - modernizacja dróg wojewódzkich układu podstawowego,
 - tworzenie systemu turystycznych tras rowerowych i pieszych,
 - rozwój niekonwencjonalnych źródeł energii,
 - doprowadzenie gazu przewodowego,
 - rozwój systemu łączności przewodowej (światłowody),
 - wdrożenie skutecznych systemów utylizacji odpadów stałych,
 - pełne unieszkodliwienie ścieków w dorzeczu Pasłęki ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich, likwidacja biogenów generowanych przez rolnictwo.

4.3 Założenia polityki ekologicznej w odniesieniu do gminy

4.3.1 Wprowadzenie

Do dokumentów, które w istotny sposób ustosunkowują się do ochrony środowiska w regionie należy m. in. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wilczęta”, „Plan gospodarki odpadami dla gminy Wilczęta”, „Strategia rozwoju gminy Wilczęta”, „Plan gospodarki odpadami powiatu braniewskiego na lata 2004-2007 z uwzględnieniem kierunków działań w latach 2008-2011” oraz „Programu ochrony środowiska powiatu ostrołęckiego na lata 2004-2007 z uwzględnieniem kierunków działań w latach 2008-2011”.

- **„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy**

Wilczęta”.

Studium zakresem merytorycznych obejmuje uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej. Opracowanie ma na celu zapewnienie prawidłowej realizacji struktury funkcjonalno-przestrzennej i zobowiązuje organy samorządowe w ich działalności (stanowiące podstawę do podejmowania uchwał intencyjnych dotyczących planów miejscowych, realizacji zadań własnych z zakresu planowania przestrzennego, gospodarki gruntami, itp.). Stanowi podstawę długookresowej polityki przestrzennej i jako jedyny ustawowo dokument planistyczny dotyczy całego obszaru gminy.

□ „Plan gospodarki odpadami dla gminy Wilczęta”

Celem Planu jest wybór i wskazanie optymalnej drogi postępowania w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi powstającymi na terenie gminy. W dokumencie tym, w oparciu o wyniki analiz stanu istniejącego i prognozowanych zmian, opracowano plan działań i wytyczono cele oraz zadania strategiczne (z podaniem harmonogramów realizacji i określeniem kosztów eksploatacyjnych systemu oraz kosztów inwestycyjnych zadań). Realizacja tych działań, celów i zadań umożliwi spełnienie obowiązujących i przewidywanych wymogów prawnych, uporządkowanie i scentralizowanie gospodarki odpadami, zmniejszenie ilości odpadów kierowanych do deponowania, zwiększenie odzysku surowców wtórnych oraz poprawę jakości środowiska na analizowanym terenie.

□ „Strategia rozwoju gminy Wilczęta”

W strategii rozwoju gminy dokonuje się wstępnej hierarchizacji kluczowych zadań inwestycyjnych, których realizacja powinna przyczynić się do wszechstronnego lokalnego rozwoju. Podkreślić jednak należy, że realizacja strategicznych programów rozwoju gminy polega również na podejmowaniu wielu przedsięwzięć poza obszarem działalności inwestycyjnej. Struktura strategii rozwoju gminy złożona jest z następujących podstawowych elementów: wizji rozwoju gminy (misji), opisu kluczowych problemów (pośrednich celów strategicznych) warunkujących rozwój gminy oraz planów działania (strategicznych programów gospodarczych). Plany działania odpowiadają sformułowanej wcześniej wizji rozwoju gminy i dotyczą spraw określonych jako kluczowe z punktu widzenia jej dalszego rozwoju.

□ „Program ochrony środowiska dla powiatu braniewskiego na lata 2004-2007 z uwzględnieniem kierunków działań w latach 2008-2011”

Opracowanie te przedstawia aktualną sytuację ekologiczną powiatu, uwzględniając zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju powiatu. Program określa priorytetowe działania

ekologiczne powiatu oraz harmonogram zadań w zakresie ograniczenia emisji, ochrony zasobów przyrody, racjonalnego gospodarowania środowiskiem i edukacji ekologicznej z podziałem na zadania powiatu, zadania innych organów administracji publicznej oraz instytucji, przedsiębiorstw i organizacji społecznych oraz zadania zalecenia do programów gmin.

□ **„Plan gospodarki odpadami dla powiatu braniewskiego na lata 2004-2007 z uwzględnieniem kierunków działań w latach 2008-2011”**

Perspektywiczny program gospodarki odpadami stanowi podstawę racjonalnej polityki w zakresie ochrony środowiska przed odpadami oraz poprawy warunków sanitarnych bytowania ludności. Dokument ten określa aktualny stan i prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami, działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarki odpadami, projektowany system gospodarki odpadami (w szczególności gospodarki odpadami, innymi niż niebezpieczne, w tym odpadami komunalnymi), uwzględniający ich zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie, szacunkowe koszty realizacji zadań, analizę oddziaływania projektu planu na środowisko naturalne, monitoring realizacji zamierzonych celów pozwalający na określenie sposobu oraz stopnia realizacji celów i zadań zdefiniowanych w planie gospodarki odpadami.

4.3.2 Zamierzenia samorządu w zakresie ochrony środowiska

Zamierzenia samorządu w zakresie ochrony środowiska analizowano na podstawie wykazu zadań przewidzianych do realizacji w najbliższych latach. W tabeli 9 przedstawiono najpilniejsze do realizacji inwestycje z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej w gminie Wilczęta.

Tab. 9 Planowane inwestycje z zakresu infrastruktury ochrony środowiska i gospodarki wodnej wraz z szacowanymi nakładami w gminie Wilczęta

Wyszczególnienie	Całkowity koszt projektu [zł]	Termin realizacji
Budowa gminnej oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacji sanitarnej w gminie Wilczęta – etap I	3 500 000	2007-2010
Budowa sieci kanalizacyjnej grawitacyjno-tłocznej wraz z przepompowniami i przyłączami na odcinku Słobity-Dębień-Karwiny-Wilczęta	2 160 000	2010-2013
Poprawa jakości wody pitnej i porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej	350 000	2008-2009
Budowa studni i modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Wilczęta	350 000	2008-2009
Modernizacja wodociągu w miejscowości Słobity	420 000	2007
Budowa nowych odcinków sieci wodociągowej z uwzględnieniem obecnych i przyszłych odbiorców wody	150 000	2007-2009
Likwidacja nieszczelnych zbiorników gromadzenia ścieków (szamb), kontrola zagospodarowania ścieków bytowo-gospodarczych i przemysłowych na terenach nieskanalizowanych	100 000	2011-2013
Budowa kanalizacji sanitarnej w Gładyszach	2 400 000	2011-2013
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	400 000	2008-2013
Likwidacja nielegalnych wylotów kolektorów do cieków wodnych oraz zrzut ścieków	60 000	2008-2013
WYSOKOŚĆ PLANOWANYCH NAKŁADÓW NA INWESTYCJE Z ZAKRESU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W GMINIE WILCZĘTA [ZŁ]	9 890 000	

Źródło: informacje Urzędu Gminy w Wilczętach

Szczegółowy wykaz wszystkich zadań z zakresu ochrony środowiska znajduje się w rozdziale 5.2 *Zadania realizacyjne*.

5. CELE I PRIORYTETOWE DZIAŁANIA EKOLOGICZNE

5.1 Cele programu ochrony środowiska Gminy Wilczęta

Biorąc pod uwagę cele nadrzędne polityki ekologicznej państwa, wskazania programów ochrony środowiska wyższego rzędu, potrzeby lokalne oraz zasadę równego dostępu do środowiska przyrodniczego w kategoriach równoważenia szans człowieka i przyrody **głównym celem programu ochrony środowiska Gminy Wilczęta** będzie:

Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego szansą rozwoju Gminy Wilczęta

Cele pomocnicze:

- 1) zachowanie oraz odtwarzanie rodzimego bogactwa przyrodniczego i walorów krajobrazowych,**
- 2) ochrona oraz racjonalne użytkowanie kopalin, gleb i powierzchni ziemi,**
- 3) ochrona zasobów wód podziemnych i powierzchniowych, poprawę ich jakości i zapobieganie zanieczyszczeniu,**
- 4) minimalizacja ilości wytworzonych odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,**
- 5) poprawa jakości powietrza atmosferycznego,**
- 6) zmniejszenie dyskomfortu pracy i zamieszkiwania na terenach zurbanizowanych,**
- 7) ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz sprawne usuwanie ich skutków,**
- 8) wzrost wiedzy społeczeństwa o stanie środowiska naturalnego, jego zagrożeniach oraz sposobach przeciwdziałania zagrożeniom,**
- 9) wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz poprawę komunikacji społecznej w zakresie ochrony i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych,**
- 10) konsekwentna egzekucję przepisów prawnych.**

Wymienione cele realizowane będą poprzez działania o charakterze inwestycyjnym i organizacyjno – prawnym, zmierzające do eliminacji lub zmniejszania natężenia

oddziaływania czynników zagrażających zasobom i jakości środowiska naturalnego oraz do odtwarzania użytkowanych zasobów. Należą do nich:

- monitorowanie stanu środowiska oraz istniejących i potencjalnych zagrożeń,
- racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych,
- zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarki oraz zmniejszanie poboru wody na cele komunalne,
- zmniejszanie ilości wytwarzanych ścieków, odpadów stałych oraz pyłów i gazów,
- unieszkodliwianie czynników zagrożenia dla środowiska,
- aktywna ochrona przyrody i krajobrazu,
- mobilizowanie społeczeństwa do podejmowania działań proekologicznych.

Racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego w celach rozwojowych – w warunkach powszechnego dostępu do dóbr przyrody – wymaga powszechnego stosowania proekologicznych metod gospodarowania oraz podejmowania działań sprzyjających zachowaniu potencjału przyrodniczego gminy oraz regionu. Realizacja „Programu ochrony środowiska Gminy Wilczęta na lata 2004 – 2007”, zmierzająca do zachowania walorów środowiska naturalnego oraz poprawy jego stanu na obszarach zdegradowanych, uzależniona jest od upowszechnienia informacji o planowanych kierunkach rozwoju oraz uzyskania akceptacji społecznej dla podejmowanych działań.

Problemy dotyczące ochrony jednorodnych obszarów o wybitnych walorach przyrodniczo – krajobrazowych oraz obszarów wrażliwych na antropopresję rozdzielonych przez granice administracyjne wymagają rozwiązania przy współdziałaniu jednostek administracyjnych sąsiadujących z terenem Gminy Wilczęta.

5.2 Zadania realizacyjne

Cele pomocnicze osiągnąć będą poprzez realizację określonych zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych.

5.2.1 Cel i zadania w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu

Cel: Zachowanie oraz odtwarzanie rodzimego bogactwa przyrodniczego i walorów krajobrazowych

Zadania realizacyjne:

- zwiększanie ilości obiektów objętych formą ochrony prawnej (waloryzacja obszarów przyrodniczo cennych),

- tworzenie nowych i rozwój istniejących terenów zieleni na terenie gminy,
- stosowanie czynnej ochrony rzadkich oraz zagrożonych gatunków roślin i zwierząt,
- renaturyzacja zniszczonych cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych,
- utrzymanie istniejących korytarzy ekologicznych,
- wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów określających sposoby użytkowania cennych elementów przyrodniczych i krajobrazowych,
- uwzględnienie ochrony zbiorników wodnych oraz ich obrzeży w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- określenie gruntów przeznaczonych do zalesień i granic polno – leśnych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- realizacja programów rolno – środowiskowych,
- przeprowadzenie dla potrzeb zalesień aktualizacji klasyfikacji gruntów oraz opracowanie dokumentacji glebowo – siedliskowej i urzędzeniowej,
- realizacja programów zwiększania lesistości w tym: zalesianie gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego, wdrażanie odnowień naturalnych, przebudowa drzewostanów założonych niezgodnie z wymogami siedliskowymi,
- rozbudowa bazy szkółkarskiej i infrastruktury leśnej,
- wdrażanie programu stymulowanego wprowadzania zadrzewień i zakrzaceń śródpolnych,
- doskonalenie kontroli zakazu handlu zagrożonymi gatunkami roślin i zwierząt
- wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo proekologicznych form gospodarowania
- wdrażanie programu stymulowanego wprowadzania zadrzewień i zakrzaceń śródpolnych.

5.2.2 Cel i zadania w zakresie ochrony kopalni, gleb i powierzchni ziemi

Cel: *Ochrona zasobów oraz racjonalne użytkowanie kopalni, gleb i powierzchni ziemi*

Zadania realizacyjne:

- wprowadzenie obowiązku umieszczenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego granic obszarów udokumentowanych i potencjalnych złóż kopalni,
- opracowanie planu eksploatacji kopalni i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych,

- ograniczenie przeznaczenia gleb cennych przyrodniczo na cele nierolnicze i leśne,
- przeznaczenie gleb zdegradowanych do zalesienia lub rekrutacji w kierunku rekreacyjnym,
- ochrona terenów szczególnie cennych przyrodniczo przed eksploatacją kopalin,
- stosowanie technologii nie powodujących istotnej zmiany poziomu wód,
- wykonywanie i utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych z zachowaniem zróżnicowanych biocenoz w dostosowaniu do właściwości przyrodniczo-rolniczych gleb,
- upowszechnianie i praktyczne wdrażanie zasad „Kodeksu dobrej praktyki rolniczej”,
- zmniejszenie poziomu zakwaszenia gleb oraz przeciwdziałanie erozji gleb,
- sukcesywna rekultywacja terenów poeksploatacyjnych oraz kompleksowa rekultywacja terenów przemysłowych.

5.2.3 Cel i zadania w zakresie ochrony wód podziemnych i powierzchniowych

Cel: *Ochrona zasobów wód podziemnych i powierzchniowych, poprawa ich jakości i zapobieganie zanieczyszczeniu*

Zadania realizacyjne:

- budowa gminnej oczyszczalni ścieków
- budowa zbiorczej kanalizacji sanitarnej w pierwszej kolejności w miejscowościach zwodociągowanych,
- poprawa jakości wody pitnej, rozbudowa sieci wodociągowej i porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
- likwidacja nieszczelnych zbiorników gromadzenia ścieków (szamb), kontrola zagospodarowania ścieków bytowo-gospodarczych i przemysłowych na terenach nieskanalizowanych,
- likwidacja nielegalnych wylotów kolektorów do cieków wodnych oraz zrzutów ścieków,
- opracowanie harmonogramu rozwoju sieci kanalizacji sanitarnej,
- zapewnienie ochrony naturalnych zbiorników retencyjnych, takich jak tereny podmokłe i nieuregulowane cieków wodnych poprzez wprowadzenie odpowiednich przepisów do planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego,

- opracowanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ważnych ujęć i uruchomienie procedur formalno-prawnych w celu ustanowienia stref ochronnych ujęć,
- modernizacja technologii uzdatniania wody do picia oraz rozbudowa sieci wodociągowej z wykorzystaniem BAT (najlepszych dostępnych technik),
- inwentaryzacja oraz likwidacja nieczynnych i nie nadających się do eksploatacji studni wierconych i kopanych,
- zmniejszenie wodochłonności gospodarki oraz wprowadzanie zamkniętych obiegów wody,
- opracowanie regionalnego programu redukcji zanieczyszczeń w wydzielonych obszarach hydrograficznych,
- tworzenie wokół jezior i rzek stref ochronnych zagospodarowanych trwałą zielenią i niezabudowanych,
- poprawa zdolności retencyjnej poprzez odpowiednie rozwijanie retencji naturalnej (renaturalizacji układów hydrologicznych) budowę i modernizację zbiorników retencyjnych,
- budowa urządzeń oczyszczających wody deszczowe wprowadzane siecią kanalizacyjną do odbiorników,
- wyposażanie gospodarstw wiejskich w zabudowie rozproszonej w indywidualne systemy asenizacyjne – przydomowe oczyszczalnie ścieków,
- ograniczanie odpływu do wód zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa poprzez stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej, w tym m.in. budowę płyt gnojowych i zbiorników na gnojowicę.

5.2.4 Cel i zadania w zakresie gospodarki odpadami

Cel: Minimalizacja ilości wytworzonych odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko

Uszczegółowienie zadań znajduje się w „Planie gospodarki odpadami.....”.

5.2.5 Cel i zadania w zakresie ochrony powietrza

Cel: Stała poprawa jakości powietrza atmosferycznego

Zadania realizacyjne:

- wprowadzenie problematyki energii odnawialnej do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- analiza technicznie i ekonomicznie uzasadnionego ograniczania, za pomocą urządzeń do redukcji, emisji zanieczyszczeń do środowiska emitowanych przez ciepłownictwo,
- inwentaryzacja źródeł zorganizowanej i niezorganizowanej emisji zanieczyszczeń atmosfery
- opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w ciepło z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii,
- wprowadzanie nowych energooszczędnych procesów technologicznych wykorzystujących najlepsze dostępne technologie (BAT)
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń poprzez modernizację lub wymianę istniejących źródeł ciepła opalanych paliwem stałym na nowoczesne kotły ekologiczne wyposażone w automatyczną regulację procesów spalania,
- zmniejszenie tzw. „niskiej emisji” ze źródeł opalanych paliwem stałym przez podłączenia do istniejącej sieci ciepłowniczej,
- ograniczanie emisji zanieczyszczeń poprzez termomodernizację budynków,
- realizacja inwestycji związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii,
- ograniczenie emisji spalin ze źródeł mobilnych oraz emisji wtórnej pyłu spowodowanej motoryzacją poprzez: wprowadzanie biopaliw, poprawę stanu dróg oraz zagospodarowanie zielenią otoczenia dróg i wolnych przestrzeni.

5.2.6 Cel i zadania w zakresie ochrony przed hałasem i promieniowaniem

Cel: *Zmniejszenie dyskomfortu pracy i zamieszkiwania na terenach zurbanizowanych*

Zadania realizacyjne:

- sporządzenie map akustycznych i programów ochrony przed hałasem obszarów położonych wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych,
- zastosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem komunikacyjnym, tworzenie pasów zadrzewień,
- zmiany w inżynierii ruchu drogowego mające na celu wyprowadzenie ruchu tranzytowego z terenów zamieszkałych i usług, poprawę stanu nawierzchni dróg, zapewnienie płynności ruchu,

- zastosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń i maszyn w procesach technologicznych. Wymiana na urządzenia o mniejszej emisji hałasu,
- eliminowanie stwierdzonych zagrożeń spowodowanych przekroczeniem dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych,
- uwzględnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obszarów ograniczonego użytkowania wokół terenów z przekroczonym równoważnym poziomem hałasu oraz wokół emitorów promieniowania niejonizującego.

5.2.7 Cel i zadania w zakresie ograniczania ryzyka wystąpienia poważnych awarii

Cel: Ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz sprawne usuwanie ich skutków

Zadania realizacyjne:

- tworzenie infrastruktury przy głównych szlakach komunikacyjnych niezbędnej dla ratownictwa ekologicznego,
- modernizacja i stała poprawa wyposażenia jednostek ratowniczo – gaśniczych w środki ratownictwa ekologicznego.

5.2.8 Cel i zadania w zakresie monitoringu środowiska i badań naukowych

Cel: Wzrost wiedzy społeczeństwa o stanie środowiska naturalnego, jego zagrożeniach oraz sposobach przeciwdziałania zagrożeniom

Zadania realizacyjne:

- rozwój monitoringu jakości gleby i ziemi,
- realizacja zadań zarządców oczyszczalni ścieków w zakresie monitoringu,
- rozpoznawanie i monitorowanie stanu różnorodności biologicznej oraz istniejących i potencjalnych zagrożeń,
- realizacja badań naukowych nad stanem i zagrożeniami środowiska oraz doskonaleniem technologii służących jego ochronie; upowszechnianie wyników prac badawczych,
- doskonalenie systemu monitoringu zasobów i jakości wód podziemnych i wielkości ich poboru na cele bytowe i gospodarcze

- doskonalenie monitoringu zasobów i jakości wód powierzchniowych; usprawnienie i rozszerzenie zakresu monitoringu,
- doskonalenie i rozszerzenie monitoringu akustycznego; aktualizacja danych dotyczących hałasu.

5.2.9 Cel i zadania w zakresie edukacji ekologicznej

Cel: Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz poprawa komunikacji społecznej w zakresie ochrony i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych gminy

Zadania realizacyjne:

- opracowanie gminnych programów edukacji ekologicznej,
- prowadzenie szkoleń zawodowych w zakresie szeroko pojętej edukacji ekologicznej,
- propagowanie modelu trwałego i zrównoważonego rozwoju,
- utworzenie społecznych rad ds. trwałego i zrównoważonego rozwoju przy Urzędzie Gminy,
- organizowanie kampanii informacyjno-edukacyjnych, wspieranie imprez prośrodowiskowych, w tym organizacja imprez masowych związanych z ochroną środowiska: Dzień Ziemi, Dzień Ochrony Środowiska, Sprzątanie Świata,
- upowszechnianie informacji o podejmowanych w gminie akcjach, działaniach na rzecz ochrony środowiska, w tym z realizacji gminnego programu ochrony środowiska
- prowadzenie działalności wydawniczej materiałów posiadających walory edukacyjne,
- wspieranie szkolnych kół zainteresowań, konkursów ekologicznych, „ekologizacji” obiektów dydaktycznych i otoczenia szkół, wspieranie wyjazdów dzieci i młodzieży do wyspecjalizowanych ośrodków edukacji środowiskowej.
- podjęcie działań promujących proekologiczne formy gospodarowania, pozytywne przykłady,
- prowadzenie działalności wydawniczej, wspieranie produkcji filmów i innych materiałów posiadających walory edukacyjne,
- rozwój zagospodarowania edukacyjnego i turystycznego służącego poznawaniu przyrody (ścieżki edukacyjne i krajoznawcze, szlaki turystyczne, punkty widokowe, tablice informacyjne itp.).

5.2.10 Zadania w zakresie konsekwentnej egzekucji przepisów prawnych

- doskonalenie nadzoru nad przestrzeganiem ustaleń zawartych w pozwoleniach,
- stosowanie kar za naruszanie przepisów prawnych, adekwatne do ich wagi i działających prewencyjnie,
- wymiana informacji pomiędzy organami zobowiązanymi do egzekwowania prawa,
- wnioskowanie na rzecz dobrego i skutecznego prawa,
- wdrażanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
- wprowadzanie przez podmioty gospodarcze systemu zarządzania środowiskowego wg norm ISO serii 14000.

6. HARMONOGRAM REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ I URUCHAMIANIA ŚRODKÓW FINANSOWYCH

Przyjęte do wdrożenia rozwiązania techniczno-organizacyjne poddano analizie w zakresie kosztów w celu określenia nakładów finansowych na ich realizację oraz sposobu finansowania. Dla obniżenia ponoszonych jednorazowo nakładów inwestycyjnych proponuje się wdrażanie etapowe kolejnych zadań.

Przy realizacji powyższych zadań w pierwszym etapie niezbędne będzie uruchomienie środków z budżetu gminy, a następnie możliwe byłoby uruchamianie środków z dotacji, pożyczek i innych źródeł (po wcześniejszym ich uzyskaniu).

Środki finansowe ze źródeł zewnętrznych: *dotacje*: NFOŚiGW, WFOŚiGW, PFOŚiGW, Ekofundusz, EFRWP-Counterpart Found, FWPN, Program Małych Dotacji GEF; dotacje z Unii Europejskiej, środki z Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego; *pożyczki z funduszy celowych i kredytów preferencyjnych* - NFOŚiGW, WFOŚiGW, BOŚ;

Koszty eksploatacyjne systemu ochrony środowiska mogą być pokrywane: z opłat ponoszonych przez mieszkańców np. w dziedzinie gospodarki odpadami - za wywóz odpadów, za ich unieszkodliwianie, w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej - rozbudowa stacji uzdatniania wody, w dziedzinie ochrony powietrza - modernizacja lokalnych kotłowni; z budżetu gminy.

Harmonogram realizacji poszczególnych zadań, wynikających z niniejszego programu, należy dostosować do możliwości pozyskiwania środków finansowych. Kolejność realizacji dopuszcza się wg przyjętych przez Radę Gminy priorytetów.

6.1 Program zadaniowy

Tab. 10 Zadania własne Gminy Wilczęta

L.p.	Nazwa zadania	Realizacja programu			Źródła finansowania	Szacunkowy koszt w zł
		Termin	Instytucja odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące		
Zadania w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu						
1.	Rozszerzanie ilości obiektów objętych formą ochrony prawnej, waloryzacja obszarów przyrodniczo cennych	praca ciągła	Wójt	gmina, ośrodki naukowe, szkoły, organizacje pozarządowe	środki własne GFOŚiGW, fundusze ekologiczne	60.000
2.	Tworzenie nowych i rozwój istniejących terenów zieleni	praca ciągła	Wójt	gmina	środki własne, fundusze celowe	110.000
3.	Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów: a) określających sposoby użytkowania cennych elementów przyrodniczych i krajobrazowych, b) uwzględniających ochronę zbiorników wodnych oraz ich obrzeży c) określających grunty przeznaczone do zalesień i granic polno-leśnych	praca ciągła	Wójt	gmina	środki własne	
Zadania w zakresie ochrony kopalin, gleb i powierzchni ziemi						
1.	Umieszczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego granic obszarów udokumentowanych i potencjalnych złóż kopalin	2007	Wójt	gmina	środki własne	
2.	Opracowanie planów eksploatacji kopalin i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych	praca ciągła	Wójt	właściciele gruntów	Środki własne, GFOŚiGW	
3.	Ograniczenie przeznaczenia gleb cennych	praca	Wójt	gmina	Środki własne	20.000

	rolniczo na cele nierolnicze i leśne	ciągła				
4.	Przeznaczenie gleb zdegradowanych do zalesienia lub rekrutacji w kierunku rekreacyjnym	praca ciągła	Wójt	gmina, inwestorzy	Fundusze ekologiczne Środki inwestorów	100.000
Zadania w zakresie ochrony wód podziemnych i powierzchniowych						
1.	Budowa gminnej oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacji sanitarnej w Gminie – I etap	2007-2010	Wójt	gmina	Budżet gmin, środki UE	3.500.000
2.	Budowa sieci kanalizacyjnej grawitacyjno-tłocznej wraz z przepompownią i przyłączami na odcinku Słobity-Dębień-Karwiny-Wilczęta II etap	2010-2011	Wójt	gmina	j.w.	2.160.000
3.	Poprawa jakości wody pitnej i porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej	2008-2009	Wójt	gmina	Środki własne	350.000
4.	Budowa studni i modernizacja stacji uzdatniania wody w miejsc. Wilczęta	2008-2009	Wójt	gmina	Środki własne	350.000
5.	Modernizacja wodociągu w miejsc. Słobity	2007	Wójt	gmina	Środki własne, fundusze ekologiczne	420.000
6.	Budowa nowych odcinków sieci wodociągowej z uwzględnieniem obecnych i przyszłych odbiorców wody	2007-2009	Wójt	gmina	Środki własne, fundusze ekologiczne, fundusze europejskie	150.000
7.	Likwidacja nieszczelnych zbiorników gromadzenia ścieków(szamb), kontrola zagospodarowania ścieków bytowo-gospodarczych i przemysłowych na terenach nieskanalizowanych	2011	Wójt	gmina	Środki własne, Fundusze ekologiczne	100.000
8.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Gładyszach	2011	Wójt	gmina	Środki własne, fundusze ekologiczne,	2.400.000

					fundusze europejskie	
9.	Likwidacja nielegalnych wylotów kolektorów do cieków wodnych oraz zrzutów ścieków	2011	Wójt	gmina	Środki własne, Środki podmiotów gospodarczych	60.000
10.	Opracowanie harmonogramu rozwoju sieci kanalizacji sanitarnej	2007	Wójt	gmina	środki własne, GFOŚiGW	
11.	Zapewnienie ochrony naturalnych zbiorników retencyjnych, takich jak tereny podmokłe i nieuregulowane cieki wodne poprzez wprowadzenie odpowiednich przepisów do planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego gmin	praca ciągła	Wójt	gmina	środki własne	
Zadania w zakresie ochrony powietrza						
1.	Wprowadzenie problematyki energii odnawialnej do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	2007	Wójt	gmina	środki własne	
2.	Analiza technicznie i ekonomicznie uzasadnionego ograniczania za pomocą urzędów do redukcji, emisji zanieczyszczeń do środowiska emitowanych przez ciepłownictwo	2007	Wójt	PEC	środki własne PEC, fundusze celowe	
3.	Inwentaryzacja źródeł zorganizowanej i niezorganizowanej emisji zanieczyszczeń atmosfery	2007	Wójt	gmina	Środki własne, fundusze ekologiczne	20.000
4.	Opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w ciepło z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii	2010	Wójt	wykonawcy	środki własne, GFOŚiGW	20.000
5.	Termomodernizacja budynków komunalnych: gimnazjum, ośrodka zdrowia, urzędu gminy, hydroforni	praca ciągła	Wójt	gmina	Środki własne, fundusze UE	1.200.000

Zadania w zakresie ochrony przed hałasem i promieniowaniem

1.	Uwzględnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obszarów ograniczonego użytkowania wokół terenów z przekroczonym równoważnym poziomem hałasu oraz wokół emitorów promieniowania niejonizującego	praca ciągła	Wójt	gmina	środki własne	
----	---	--------------	------	-------	---------------	--

Zadania w zakresie edukacji ekologicznej społeczeństwa

1.	Opracowanie gminnego programu edukacji ekologicznej	2008 r.	Wójt	wykonawca	Środki własne, fundusze celowe	30.000
2.	Prowadzenie szkoleń zawodowych w zakresie szeroko pojętej edukacji ekologicznej, propagowanie modelu trwałego i zrównoważonego rozwoju	praca ciągła	Wójt	gmina, szkoły, organizacje pozarządowe	Środki własne, fundusze celowe, środki UE	20.000
3.	Utworzenie społecznych rad ds. trwałego i zrównoważonego rozwoju przy Urzędzie Gminy	2007 r.	Wójt	organizacje pozarządowe, podmioty gospodarcze, mieszkańcy	środki własne	
4.	Organizowanie kampanii informacyjno-edukacyjnych, wspieranie imprez prośrodowiskowych, w tym organizacja imprez masowych związanych z ochroną środowiska: Dzień Ziemi, Dzień Ochrony Środowiska, Sprzątanie Świata	praca ciągła	Wójt	gmina, szkoły, organizacje pozarządowe, media	środki własne, fundusze celowe, środki UE	15.000
5.	Upowszechnianie informacji o podejmowanych w gminie akcjach, działaniach na rzecz ochrony środowiska, w tym z realizacji gminnego programu ochrony środowiska	praca ciągła	Wójt	gmina, szkoły, organizacje pozarządowe, środki przekazu	środki własne	15.000

6.	Prowadzenie działalności wydawniczej materiałów posiadających walory edukacyjne	praca ciągła	Wójt	organizacje pozarządowe	środki własne, fundusze celowe	10.000
7.	Wspieranie szkolnych kół zainteresowań, konkursów ekologicznych, „ekologizacji” obiektów dydaktycznych i otoczenia szkół, wspieranie wyjazdów dzieci i młodzieży do wyspecjalizowanych ośrodków edukacji środowiskowej	praca ciągła	Wójt	szkoły	Środki własne, fundusze celowe	30.000
Zadania w zakresie konsekwentnej egzekucji przepisów prawnych						
1.	Wymiana informacji pomiędzy organami zobowiązanymi do egzekwowania prawa	praca ciągła	Wójt	gmina, mieszkańcy	środki własne	
2.	Wnioskowanie na rzecz dobrego i skutecznego prawa	praca ciągła	Wójt	mieszkańcy	środki własne	

Tab. 11 Zadania koordynowane realizowane na terenie Gminy Wilczęta

L. p.	Nazwa zadania	Realizacja programu			Źródła finansowania
		Termin	Instytucja odpowiedzialna	Podmioty uczestniczące	
Zadania w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu					
1.	Stosowanie czynnej ochrony rzadkich oraz zagrożonych gatunków roślin i zwierząt	praca ciągła	MŚ, wojewoda	samorządy, służby ochrony przyrody, ośrodki naukowe, LP, organizacje pozarządowe, właściciele gruntów	budżet państwa, fundusze celowe, środki UE
2.	Renaturyzacja zniszczonych cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych.	praca ciągła	MŚ, wojewoda	samorządy, służby ochrony przyrody, ośrodki naukowe, LP, właściciele gruntów	budżet państwa, fundusze celowe, środki UE
3.	Utrzymanie istniejących korytarzy ekologicznych	praca ciągła	Wojewoda	Samorządy, LP, właściciele gruntów	środki własne LP i właścicieli gruntów, fundusze celowe
4.	Wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo proekologicznych form gospodarowania m.in. rolnictwo ekologiczne i zintegrowane, eko- i agroturystyka	praca ciągła	MŚ, MRiRW, MG, Wojewoda	Samorządy, służby ochrony przyrody, ośrodki naukowe, ARiMR, ODR, WMIR, właściciele gruntów	Budżet państwa, środki własne właścicieli gruntów, fundusze celowe, środki UE
5.	Realizacja programów rolno – środowiskowych	praca ciągła	MŚ, MRiRW	Samorządy, służby ochrony przyrody, ośrodki naukowe, ARiMR, ODR, WMIR, właściciele gospodarstw	Budżet państwa, środki własne właścicieli gospodarstw, fundusze celowe, środki UE
6.	Przeprowadzenie dla potrzeb zalesień aktualizacji klasyfikacji gruntów oraz opracowanie dokumentacji glebowo – siedliskowej i urzędniowej	do 2006	Wojewoda	Służby powiatowe ALP	Budżet państwa, Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych, środki własne LP, fundusze celowe
7.	Realizacja programów zwiększania lesistości w tym: zalesianie gruntów wyłączonych z	praca ciągła	MRiRW, MŚ, Zarząd Województwa	Wydział OŚLiR SP, właściciele gruntów, właściciele lasów,	Budżet państwa, środki własne właścicieli gruntów, lasów oraz LP

	użytkowania rolniczego, wdrażanie odnowień naturalnych, przebudowa drzewostanów założonych niezgodnie z wymogami siedliskowymi			AWRSP, ARiMR, ALP	
8.	Rozbudowa bazy szkółkarskiej i infrastruktury leśnej	praca ciągła	ALP	Samorządy, LP, właściciele lasów	Środki własne LP, właściciele lasów, fundusze celowe
9.	Wdrażanie programu stymulowanego wprowadzania zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych	praca ciągła	MŚ, MRiRW Samorządy	Samorządy, ALP, właściciele gruntów	Środki własne, środki UE
10.	Doskonalenie kontroli zakazu handlu zagrożonymi gatunkami roślin i zwierząt	praca ciągła	MŚ, samorządy	Straż miejska, Policja, Służby celne Straż Graniczna	Środki własne oraz podmiotów uczestniczących
Zadania w zakresie ochrony kopalni, gleb i powierzchni ziemi					
1.	Ochrona terenów szczególnie cennych przyrodniczo przed eksploatacją kopalni	Praca ciągła	Wojewoda, MŚ, Samorządy gminne	Służby gminne, ośrodki naukowe, organizacje pozarządowe	Budżet państwa, środki własne gmin
2.	Stosowanie technologii wydobywania kopalni nie powodujących istotnej zmiany poziomu wód	Praca ciągła	Podmioty gospodarcze, użytkownicy złóż	Samorządy gminne	Środki podmiotów gospodarczych
3.	Sukcesywna rekultywacja terenów poeksploatacyjnych oraz kompleksowa rekultywacja terenów przemysłowych	Praca ciągła	Podmioty gospodarcze, dyspozytorzy terenów	Samorząd powiatowy	Środki podmiotów gospodarczych, fundusze celowe
4.	Wykonywanie i utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych z zachowaniem zróżnicowanych biocenoz w dostosowaniu do właściwości przyrodniczo-rolniczych gleb	Praca ciągła	Zarząd Województwa	Właściciele gruntów, ośrodki naukowe, ŻZMiUW	Budżet państwa, środki własne właścicieli gruntów

5.	Upowszechnianie i praktyczne wdrażanie zasad „Kodeksu dobrej praktyki rolniczej”	Praca ciągła	ODR, właściciele i władający gruntami	Samorządy, organizacje otoczenia rolnictwa	Środki własne właścicieli i władających gruntami, fundusze celowe
6.	Zmniejszenie poziomu zakwaszenia gleb	Praca ciągła	Właściciele i władający gruntami	ODR, SChR, ośrodki naukowe	Środki własne właścicieli i władających gruntami
7.	Przeciwdziałanie erozji gleb poprzez wprowadzenia trwałej pokrywy roślinnej oraz stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych	Praca ciągła	Właściciele i władający gruntami	ODR	Środki własne właścicieli i władających gruntami
Zadania w zakresie ochrony wód podziemnych i powierzchniowych					
1.	Opracowanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ważnych ujęć i uruchomienie procedur formalnoprawnych w celu ustanowienia stref ochronnych ujęć	w miarę potrzeb	właściciele ujęć	samorządy	Środki własne właścicieli ujęć
3.	Zmniejszenie wodochłonności produkcji przemysłowej oraz wprowadzenie zamkniętych obiegów wody	praca ciągła	MG	Samorządy, RZGW, podmioty gospodarcze	Środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze celowe
4.	Modernizacja technologii uzdatniania wody do picia z wykorzystaniem BAT (najlepszych dostępnych technologii)	praca ciągła	dyspozytorzy ujęć	SANEPID	Środki własne dyspozytorów ujęć, fundusze celowe, środki UE
5.	Likwidacja nieczynnych i nie nadających się do eksploatacji studni wierconych i kopanych	2006	Użytkownicy ujęć lub właściciele gruntów	Samorządy	Środki własne użytkowników ujęć lub właścicieli gruntów, fundusze celowe
6.	Tworzenie wokół jezior i rzek stref ochronnych zagospodarowanych trwałą zielenią i niezabudowanych	praca ciągła	Samorządy gminne	Właściciele gruntów, RZGW	Środki własne właścicieli gruntów

7.	Zwiększanie retencji wód w zlewni oraz renaturalizacja układów hydrologicznych obejmujących między innymi: odtwarzanie znikłych oczek wodnych, mokradeł, ochronę przepływu wody między ekosystemami, ochronę torfowisk, bagien, zwiększenie zadrzewień i zakrzewień jako naturalnych obszarów retencji	praca ciągła	RZGW	MŚ, MRiRW, ŻZMiUW, ARiMR, ALP, samorządy, właściciele gruntów	Budżet państwa, środki własne samorządów i właścicieli gruntów, fundusze celowe, środki UE
8.	Opracowanie regionalnego programu redukcji zanieczyszczeń w wydzielonych obszarach hydrograficznych	2006	RZGW	Samorządy, WIOŚ	Budżet państwa, fundusze celowe
9.	Budowa urządzeń oczyszczających wody deszczowe wprowadzane siecią kanalizacyjną do odbiorników	praca ciągła	GDDKiA, podmioty gospodarcze	Zarządy dróg, podmioty gospodarcze, samorządy	Środki własne samorządów, budżet państwa, fundusze celowe i środki UE
10.	Wyposażanie budynków mieszkalnych w zabudowie rozproszonej w indywidualne systemy asenizacyjne – przydomowe oczyszczalnie ścieków	praca ciągła	właściciele budynków	samorządy	Środki własne właścicieli budynków, fundusze celowe, środki UE
11.	Ograniczanie odpływu do wód zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa poprzez stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej, w tym m.in. budowę płyt gnojowych i zbiorników na gnojowicę	praca ciągła	właściciele i władający gospodarstwami	samorządy gminne, ARiMR, ODR, WIOŚ	Środki własne właścicieli i władających gospodarstwami, fundusze celowe, środki UE
Zadania w zakresie ochrony powietrza					
1.	Wprowadzanie nowych energooszczędnych procesów technologicznych wykorzystujących najlepsze dostępne technologie (BAT)	praca ciągła	MG	Podmioty gospodarcze	Środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze celowe, środki UE

2.	Modernizacja lub wymiana istniejących źródeł ciepła opalanych paliwem stałym na nowoczesne kotły opalane paliwem płynnym lub biomasą wyposażone w automatyczną regulację procesów spalania podnoszącą wydajność cieplną źródła	praca ciągła	podmioty gospodarcze, właściciele budynków	samorządy	Środki własne podmiotów gospodarczych i właścicieli budynków, fundusze celowe, środki UE
3.	Zmniejszanie tzw. „niskiej emisji” ze źródeł opalanych paliwem stałym poprzez podłączenia do istniejących sieci ciepłowniczych	praca ciągła	Właściciele źródeł emisji	Zarządy gmin, PEC	Środki własne podmiotów gospodarczych i osób fizycznych, fundusze celowe
4.	Ograniczanie zużycia energii cieplnej poprzez termomodernizację budynków, w tym: ocieplanie budynków, wymianę stolarki budowlanej, montaż liczników ciepła i zaworów termostatycznych	praca ciągła	Właściciele budynków	BGK	Środki własne właścicieli budynków (kredyty bankowe), fundusze celowe
5.	Realizacja inwestycji związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii	praca ciągła	Podmioty gospodarcze i osoby fizyczne	Samorządy	Środki własne podmiotów gospodarczych i osób fizycznych, fundusze celowe, środki UE
6.	Ograniczenie emisji spalin ze źródeł mobilnych oraz emisji wtórnej pyłu spowodowanej motoryzacją poprzez: wprowadzanie biopaliw poprawę stanu dróg, zagospodarowanie zielenią otoczenia dróg i wolnych przestrzeni,	Praca ciągła	MG	samorządy, Policja, Straż Graniczna, WIOŚ, PIH	Środki własne podmiotów uczestniczących, fundusze celowe

Zadania w zakresie ochrony przed hałasem i promieniowaniem

1.	Sporządzenie map akustycznych i programów ochrony przed hałasem obszarów położonych wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych	Praca ciągła	GDDKiA	WIOŚ, samorząd powiatowy	Budżet państwa, fundusze celowe
2.	Zastosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń i maszyn w procesach technologicznych. Wymiana na urządzenia o mniejszej emisji hałasu.	praca ciągła	Podmioty gospodarcze	Samorzady, WIOŚ	Środki własne podmiotów gospodarczych
3.	Zastosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem komunikacyjnym, tworzenie pasów zadrzewień	praca ciągła	GDDKiA	Samorzady, zarządy dróg i kolei, WIOŚ	Budżet państwa, fundusze celowe, środki UE
4.	Zmiany w inżynierii ruchu drogowego mające na celu wyprowadzenie ruchu tranzytowego z terenów zamieszkałych i usług, poprawę stanu nawierzchni dróg, zapewnienie płynności ruchu	praca ciągła	GDDKiA	Samorzady, zarządy dróg	Budżet państwa, fundusze celowe, środki UE
5.	Eliminowanie stwierdzonych zagrożeń spowodowanych przekroczeniem dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych	praca ciągła	Właściciele urządzeń i instalacji	WIOŚ, samorzady	Środki własne właścicieli urządzeń i instalacji
Zadania w zakresie ograniczenia ryzyka wystąpienia poważnych awarii					
1.	Modernizacja i stała poprawa wyposażenia jednostek ratowniczo-gaśniczych w środki ratownictwa ekologicznego	praca ciągła	Wojewoda	Jednostki PSP i OSP	Budżet państwa, fundusze celowe

2.	Tworzenie infrastruktury przy głównych szlakach komunikacyjnych niezbędnej dla ratownictwa ekologicznego	2006	GDDKiA, Wojewoda	Zarządy dróg, KWSP	Budżet państwa, fundusze celowe
Zadania w zakresie monitoringu środowiska i badań naukowych					
1.	Rozwój monitoringu jakości gleby i ziemi	praca ciągła	Starosta	Właściciele gruntów, ośrodki naukowe, SChR, WIOŚ	Środki własne powiatu, właściciele gruntów, budżet państwa, fundusze celowe
2.	Monitorowanie jakości ścieków doprowadzanych i oczyszczonych w oczyszczalniach	praca ciągła	Zarządzający oczyszczalnią	WIOŚ	Środki własne
3.	Rozpoznawanie i monitorowanie stanu różnorodności biologicznej oraz istniejących i potencjalnych zagrożeń	praca ciągła	Wojewódzki Konserwator Przyrody	Ośrodki naukowe, LP, WIOŚ, organizacje pozarządowe	Budżet państwa, środki podmiotów uczestniczących, fundusze celowe, fundusze KBN
4.	Realizacja badań naukowych nad stanem i zagrożeniami środowiska oraz doskonaleniem technologii służących jego ochronie; upowszechnianie wyników prac badawczych	praca ciągła	Ośrodki naukowe	Ośrodki naukowe, LP, WIOŚ, organizacje pozarządowe	Budżet państwa, środki własne podmiotów uczestniczących, fundusze celowe, fundusze KBN
5.	Doskonalenie systemu monitoringu jakości wód podziemnych i wielkości ich poboru na cele bytowe i gospodarcze	praca ciągła	RZGW	WIOŚ, SSE	Budżet państwa, fundusze celowe
6.	Doskonalenie monitoringu zasobów i jakości wód powierzchniowych; usprawnienie i	praca ciągła	RZGW	WIOŚ	Budżet państwa, fundusze celowe

	rozszerzenie zakresu monitoringu				
7.	Doskonalenie i rozszerzenie monitoringu akustycznego, aktualizacja danych	praca ciągła	Wojewoda	WIOŚ	Budżet państwa, fundusze celowe
Zadania w zakresie edukacji ekologicznej					
1.	Podjęcie działań promujących proekologiczne formy gospodarowania, pozytywne przykłady	praca ciągła	Organizacje gospodarcze i pozarządowe, lokalne media	Samorządy	Środki własne, fundusze celowe
2.	Prowadzenie działalności wydawniczej, wspieranie produkcji filmów i innych materiałów posiadających walory edukacyjne	praca ciągła	Organizacje pozarządowe	Samorządy, ALP	Środki własne, fundusze celowe
3.	Prowadzenie szkoleń zawodowych w zakresie edukacji ekologicznej	praca ciągła	Organizacje gospodarcze i ekologiczne, ALP, centrum edukacji ekologicznej	Samorządy	Środki własne, fundusze celowe
4.	Rozwój zagospodarowania edukacyjnego i turystycznego służącego poznawaniu przyrody (ścieżki edukacyjne i krajoznawcze, szlaki turystyczne, punkty widokowe, tablice informacyjne itp.)	praca ciągła	ALP	Samorządy, PTTK i inne organizacje pozarządowe	Środki własne, fundusze celowe
Zadania w zakresie konsekwentnej egzekucji przepisów prawnych					
1.	Doskonalenie nadzoru nad przestrzeganiem ustaleń zawartych w pozwoleniach	praca ciągła	Instytucje odpowiedzialne	Samorządy	Środki własne

2.	Stosowanie kar za naruszenie przepisów prawnych, adekwatne do ich wagi i działających prewencyjnie	praca ciągła	Institucje odpowiedzialne	Samorządy	Środki własne
3.	Wymiana informacji pomiędzy organami zobowiązanymi do egzekwowania prawa	praca ciągła	Institucje odpowiedzialne	Samorządy	Środki własne
4.	Wnioskowanie na rzecz dobrego i skutecznego prawa	praca ciągła	Institucje odpowiedzialne	Samorządy	Środki własne
5.	Wdrażanie najlepszych dostępnych technik (BAT)	praca ciągła	MG	Podmioty gospodarcze, służby BHP	Środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze celowe, środki UE
6.	Wprowadzanie przez podmioty gospodarcze systemu zarządzania środowiskowego wg norm ISO serii 14000	praca ciągła	Podmioty gospodarcze	Institucje certyfikujące	Środki własne podmiotów gospodarczych

Wykaz skrótów:

ALP – Administracja Lasów Państwowych
ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
AWRSP – Agencja Nieruchomości Rolnych
BGK – Bank Gospodarstwa Krajowego
GDDKiA – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
KBN – Komitet Badań Naukowych
LP – Lasy Państwowe
MG – Ministerstwo Gospodarki
MRiRW – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
MŚ – Ministerstwo Środowiska
ODR – Ośrodek Doradztwa Rolniczego
OSP – Ochotnicza Straż Pożarna
PEC – Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej
PIH – Państwowa Inspekcja Handlowa
PSP – Państwowa Straż Pożarna
RZGW – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SANEPID – Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne
SChR – Stacja Chemiczna Rolnictwa
UE – Unia Europejska
WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WMIR – Warmińsko Mazurska Izba Rolnicza
ŻZMiUW – Żuławski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

7. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA GMINNYCH PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA

Ustawa Prawo ochrony środowiska w art. 17 i 18 stanowi, że w celu realizacji polityki ekologicznej państwa samorządy sporządzają wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, które następnie są przyjmowane do realizacji w drodze uchwały sejmiku województwa albo rady powiatu lub gminy. Programy te, podobnie jak politykę ekologiczną państwa, sporządza się na 4 lata, z tym, że przewidziane w niej działania obejmują w perspektywie kolejne 4 lata. Programy powinny określać cele ekologiczne, priorytety, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Prace nad gminnym programem ochrony środowiska winny być prowadzone przy udziale wszystkich instytucji działających na terenie gminy w sferze ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego. Do prac tych należy włączyć także reprezentantów społeczeństwa w postaci przedstawicieli gminnych organów samorządu terytorialnego (radnych, członków komisji itp.), samorządu gospodarczego i ekologicznych organizacji pozarządowych (jeśli istnieją lub prowadzą swoje agendy na terenie gminy).

7.1 Zasady ogólne

Przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska należy uwzględnić ustalenia zawarte w dokumentach:

- Polityce ekologicznej państwa na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010,
- Programie wykonawczym do II polityki ekologicznej państwa,
- Programie ochrony środowiska województwa mazowieckiego.
- Programie ochrony środowiska powiatu braniewskiego.

Cele i zadania ujęte w wymienionych dokumentach, a konkretniej – zawarte w nich tabele przedsięwzięć inwestycyjnych i pozainwestycyjnych, powinny być wykorzystywane przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska w trojaki sposób:

- jako **podstawa wyjściowa** do konkretyzacji zadań w nawiązaniu do specyfiki i potrzeb danego regionu (np. do sporządzenia na szczeblu gminnym konkretnego wykazu planowanych do budowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych, oczyszczalni ścieków przemysłowych, składowisk odpadów, systemu segregacji odpadów itd.).
- jako **analog** do sformułowania regionalnych lub lokalnych celów, planowanych do uzyskania na danym terenie;
- jako **inspiracja** do wprowadzenia podobnego zadania na szczeblu regionalnym bądź lokalnym, jeśli zadanie ujęte w wymienionych wyżej dokumentach jest sformułowane ogólnie bądź dotyczy szczebla krajowego, wojewódzkiego lub powiatowego.

Struktura gminnego programu ochrony środowiska powinna nawiązywać do struktury „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”, a więc powinna zawierać co najmniej następujące rozdziały:

- **racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych** (zmniejszanie materiałochłonności, energochłonności i wodochłonności gospodarki, ochrona gleb, racjonalna eksploatacja lasów, ochrona zasobów kopalin),
- **poprawa jakości środowiska** (ochrona wód, ochrona powietrza, gospodarowanie odpadami, hałas, pola elektromagnetyczne, bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne, nadzwyczajne zagrożenia środowiska, ochrona przyrody i bioróżnorodności),
- **narzędzia i instrumenty realizacji programu** (ramy prawa, planowanie przestrzenne, powiązania formalne i merytoryczne z analogicznymi programami wyższego szczebla administracyjnego, mechanizmy finansowania ochrony środowiska, dostęp do informacji i udział społeczeństwa),
- **nakłady na realizację programu** (wielkość nakładów i źródła finansowania),
- **kontrola realizacji programu** (procedury kontroli, mierniki realizacji programu, procedury weryfikacji programu).

Programy gminne powinny się składać z dwóch części:

- **zadań własnych gminy** (pod zadaniami własnymi należy rozumieć te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy);
- **zadań koordynowanych** (pod zadaniami koordynowanymi należy rozumieć pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego).

Zadania własne powinny być w programie ujęte z pełnym zakresem informacji niezbędnej do kontroli ich realizacji (opis przedsięwzięcia, terminy realizacji, instytucja odpowiedzialna, koszty, źródła finansowania). Zadania koordynowane powinny być w programie ujęte z takim stopniem szczegółowości, jaki jest dostępny na terenie gminy. Gminny program ochrony środowiska powinien być skoordynowany ze sporządzanymi na szczeblu gminy programami sektorowymi (np. programem gospodarki leśnej, programem ratowniczo-gaśniczym sporządzanym przez gminne komendy państwowej straży pożarnej, itp.), gminnymi programami rozwoju infrastruktury (jeśli są): mieszkalnictwa, transportu, zaopatrzenia w energię, itd., gminnym planem gospodarowania odpadami sporządzonym zgodnie z ustawą o odpadach oraz z obejmującym obszar gminy programem ochrony powietrza, programem ochrony środowiska przed hałasem i programem ochrony wód (jeżeli programy takie dla obszarów obejmujących daną gminę zostały lub zostaną opracowane w związku z wymaganiami wynikającymi z ustawy Prawo ochrony środowiska).

7.2 Limity krajowe ujęte w „II Polityce ekologicznej państwa”

W „II Polityce ekologicznej państwa”, przyjętej przez Radę Ministrów w czerwcu 2000 r. a następnie przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w sierpniu 2001 r., ustalone zostały następujące ważniejsze limity krajowe, związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska:

- zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu w 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle);
- ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do 1990 r. w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państw OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB);
- ograniczenie zużycia energii o 50% w stosunku do 1990 r. i 25% w stosunku do 2000 r. (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB);
- dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990r.;
- odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50% papieru i szkła z odpadów komunalnych;
- pełna (100%) likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych;
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50%, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego – również o 30%;
- ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu w 1990 r.;
- do końca 2005 r. wycofać z użytkowania etylinę i przejść wyłącznie na stosowanie benzyny bezołowiowej.

Wszystkie wymienione limity dotyczą celów do osiągnięcia najpóźniej do 2010 r. Limity powyższe nie były korygowane przy sporządzaniu „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”. W programach gminnych mogą zostać ujęte w zależności od specyficznych warunków danej gminy.

7.3 Podział limitów krajowych na limity wojewódzkie i powiatowe

Brak dostatecznych podstaw planistycznych spowodował, że zarówno Rada Ministrów, przyjmując w czerwcu 2000 r. II Politykę ekologiczną państwa, jak i ustawa Prawo ochrony środowiska nie dokonały podziału limitów krajowych na limity regionalne. Dlatego też przytoczone powyżej wskaźniki liczbowe należy traktować jako wielkości orientacyjne, przeznaczone do porównań międzyregionalnych i porównań tempa realizacji celów polityki ekologicznej państwa w poszczególnych powiatach i gminach z tempem realizacji tej polityki na szczeblu krajowym.

Tylko w dwóch przypadkach może mieć miejsce określona procedura „przydziału” limitów dla

poszczególnych powiatów. Chodzi o ładunki zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych i do powietrza w takim zakresie, w jakim w ramach monitoringu środowiska zostaną zidentyfikowane obszary, w których nie są osiągnięte wymagane poziomy jakości wód oraz obszary przekroczeń dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu. Ustalone programy działań naprawczych dla tych obszarów (w postaci programów ochrony wód i programów ochrony powietrza), mogą ustalać limity regionalne.

Nie przewiduje się natomiast żadnej procedury odgórnego ustalania limitów gminnych, poza ewentualnymi porozumieniami między Ministerstwem Środowiska a zainteresowanymi samorządami. Przypadki takie mogłyby mieć miejsce, na przykład, w odniesieniu do miast przygranicznych, jeśli wynikałoby to z umów dwustronnych z państwami sąsiednimi.

Sporządzając programy ochrony środowiska poszczególne powiaty lub gminy, kierując się interesem swoich mieszkańców, mogą ustalić własne limity powiatowe lub gminne, wzorowane na wymienionych wyżej wskaźnikach. Samorządy szczebla podstawowego powinny także sprecyzować zadania szczegółowe w zakresie ochrony środowiska dotyczące estetyki terenów ogólnodostępnych, postępowania ze zwierzętami (w tym domowymi), utrzymania obiektów użyteczności publicznej oraz posesji prywatnych itp.

7.4 Źródła informacji wymagane przy sporządzaniu programów gminnych

Przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska muszą być uwzględniane wszystkie wymagania obowiązujących przepisów prawnych, dotyczących ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

Przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska powinny być brane pod uwagę także różne programy rządowe, które w tym, czy innym stopniu dotyczą ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych. Są to dokumenty takiego typu jak na przykład:

- ⇒ II Polityka ekologiczna państwa,
- ⇒ Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa,
- ⇒ Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego,
- ⇒ Raport o stanie środowiska województwa mazowieckiego w 2001 roku,
- ⇒ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wilczęta,
- ⇒ Strategia rozwoju gminy Wilczęta,
- ⇒ Plan gospodarki odpadami dla Gminy Wilczęta,
- ⇒ Program ochrony środowiska powiatu braniewskiego.

Gminne programy ochrony środowiska muszą spełniać warunki pozyskania wsparcia finansowego z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, które w głównej mierze udzielane będzie jednostkom samorządu terytorialnego na realizację inwestycji ekologicznych. Powinny więc być zgodne z dokumentami programowymi, które będą stanowiły podstawę otrzymania takiego wsparcia.

7.5 Programy regionalne i lokalne na sąsiednich obszarach

Koordinacji poziomej między programami ochrony środowiska dla sąsiednich jednostek administracyjnych wymagają programy ochrony wód oraz programy ochrony powietrza. Wynika to z uzależnienia jakości pobieranej wody powierzchniowej w danej jednostce (gminie, mieście) od zrzutu ścieków w jednostkach ulokowanych w górę biegu rzeki oraz ze swobodnego przepływu zanieczyszczeń powietrza pomiędzy sąsiadującymi jednostkami administracyjnymi. Dlatego konieczna jest koordynacja programów ochrony wód w układzie zlewniowym oraz koordynacja programów ochrony powietrza na dużych obszarach. W pierwszym przypadku dobrym mechanizmem tej koordynacji byłoby sporządzanie programów ochrony wód w trybie porozumienia gmin lub związku gmin o zasięgu zlewniowym. Wówczas gminne i powiatowe programy ochrony środowiska mogłyby być sporządzane (w części dotyczącej ochrony wód) bezpośrednio na podstawie programu zlewniowego.

W przypadku ochrony powietrza problem jest trudniejszy, gdyż skuteczność lokalnych i regionalnych strategii ograniczania emisji musiałaby być oceniana na podstawie testowanych obecnie, odpowiednich wielkoobszarowych modeli matematycznych, uwzględniających efekty oddziaływania zarówno własnej emisji, jak i napływu zewnętrznego.

Przy opracowywaniu programów ochrony środowiska należy również zwrócić uwagę na konieczność integrowania pomiędzy powiatami i gminami planów dotyczących ochrony różnorodności przyrodniczej. Jest to niezbędne w celu zachowania spójności korytarzy ekologicznych, a także przy realizacji programu NATURA 2000 oraz planów ochrony rezerwatów przyrody, leżących na sąsiadujących terytoriach.

8. MONITORING I ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM, W TYM PROGRAMEM

Monitoring dostarcza informacji w oparciu o które można ocenić, czy stan środowiska ulega polepszeniu czy pogorszeniu, a także jest podstawą oceny efektywności wdrażania polityki środowiskowej. Rozróżniamy dwa rodzaje monitoringu:

- monitoring jakości środowiska,
- monitoring polityki środowiskowej.

Obydwa rodzaje monitoringu są ze sobą ściśle powiązane. Monitoring jakości środowiska jest wykorzystywany w definiowaniu polityki ochrony środowiska.

W okresie wdrażania niniejszego programu, monitoring także będzie wykorzystywany dla uaktualnienia polityki ochrony środowiska. Celem monitoringu jest zwiększenie efektywności polityki środowiskowej poprzez zbieranie, analizowanie i udostępnianie danych dotyczących jakości środowiska i zachodzących w nim zmian.

Informacja o stanie środowiska jest niezbędna do ustanawiania priorytetów ochrony środowiska, do monitorowania, egzekwowania i przestrzegania przepisów ochrony środowiska, do integrowania polityki. Powinna służyć zarówno podejmującym decyzje, jak i społeczeństwu, sektorowi prywatnemu, pozarządowym organizacjom ekologicznym i wszystkim zainteresowanym grupom.

8.1 Monitoring stanu środowiska

Monitoring - system kontroli stanu środowiska - jest narzędziem wspomagającym prawne, finansowe i społeczne instrumenty zarządzania środowiskiem. Dostarcza on informacji o efektach wszystkich działań na rzecz ochrony środowiska.

8.2 Monitoring polityki ekologicznej

Monitoring polityki ochrony środowiska oznacza, że wdrażanie Programu będzie polegało regularnej ocenie. Monitoring ten będzie obejmował:

- określenie stopnia wykonania działań,
- określenie stopnia realizacji przyjętych celów,
- ocenę rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami a ich wykonaniem,
- analizę przyczyn tych rozbieżności.

Koordynator wdrażania programu będzie oceniał co dwa lata stopień wdrożenia Programu. W latach 2006-2007 na bieżąco, będzie monitorowany postęp w zakresie wdrażania zdefiniowanych działań, a pod koniec 2007 roku nastąpi ocena rozbieżności między celami zdefiniowanymi w Programie i analiza przyczyn tych rozbieżności. Wyniki oceny będą stanowiły wkład dla następnego Programu, w którym zostaną zdefiniowane działania na lata 2008-2011, z uszczegółowieniem działań na lata, tj. 2008 i 2009. Ten cykl będzie się powtarzał co dwa lata, co zapewni uaktualnienie strategii krótkoterminowej co cztery lata i polityki długoterminowej co sześć lat.

8.3 Zarządzanie programem

Efektywne wdrażanie niniejszego opracowania wymaga dużego zaangażowania administracji samorządowej, a także dobrej współpracy między wszystkimi instytucjami (organizacjami) włączonymi w zagadnienia ochrony środowiska. Wdrażanie polityki długoterminowej oraz strategii krótkoterminowej rozpocznie się w okresie zmian systemu prawnego, wynikających z dostosowania polskiego ustawodawstwa do przepisów Unii Europejskiej. Zmiany te mogą mieć wpływ na strukturę zarządzania środowiskiem, a co za tym idzie na strukturę zarządzania **Programem**.

Ustawa Prawo ochrony środowiska nakłada na zarząd gminy obowiązek sporządzenia co 2 lata raportu z wykonania programu ochrony środowiska i przedłożenia go Radzie Gminy.

8.4 Edukacja ekologiczna

W warunkach głębokich przekształceń ustrojowych Polska stanęła przed obowiązkiem dokonania zasadniczych zmian w polityce ekologicznej państwa. Przyjętym przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w 2002r. dokumencie Polityka ekologiczna państwa w zasadzie uspołeczniania zapisano prawo do udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji ekologicznych. Zasada uspołeczniania będzie realizowana poprzez stworzenie instytucjonalnych i prawnych warunków do udziału wszystkich zainteresowanych podmiotów wywierających bezpośredni lub pośredni wpływ na sposób i intensywność korzystania ze środowiska, w tym również udziału obywateli. Aby udział ten był wystarczająco szeroki i przynosił oczekiwane efekty konieczne jest z jednej strony stymulowanie samej chęci takiego udziału, natomiast z drugiej - tworzenie sprzyjających warunków dla praktycznej realizacji tej potrzeby oraz dostarczenie wiedzy i umiejętności pomocnych w konkretnych działaniach.

Podstawowe znaczenie dla szerokiego, społecznego udziału w urzeczywistnianiu celów ekologicznych ma więc po pierwsze odpowiednia edukacja ekologiczna, a po drugie zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku oraz stworzenie instytucjonalnego zabezpieczenia dla wyrażania przez społeczeństwo swoich opinii i wpływania na podejmowane, istotne dla środowiska decyzje.

Edukacja jest psychologiczno-pedagogicznym procesem oddziaływania na człowieka, na który składa się nauczanie i wychowanie. Celem edukacji jest kształtowanie świadomości. Edukacja ekologiczna jest więc procesem kształtowania świadomości ekologicznej.

Poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa zależy od ilości i jakości informacji, która do niego dociera oraz od form i sposobów edukacji. Edukacja która trafia do społeczeństwa powinna być ścisła, bezstronna i kompletna. Jasność i klarowność treści powinna być wynikiem jednoznaczności sformułowań. Pomimo niezbędnych uproszczeń (w zależności od stopnia przygotowania odbiorcy) musi być zachowany pewien sens i poprawność merytoryczna.

Edukacja ekologiczna powinna być prowadzona na wszystkich poziomach szkolnictwa, począwszy od szkół podstawowych po szkoły wyższe, a także wśród społeczności lokalnej gminy.

W prowadzeniu edukacji można wykorzystać potencjał pozarządowych organizacji ekologicznych. Obecnie w Polsce zarejestrowanych jest ponad 600 organizacji deklarujących w swym statucie działalność ekologiczną. Ponad 60 najbardziej aktywnych uczestniczy nie tylko w rozwiązywaniu lokalnych problemów, ale i w pracach komisji sejmowych i wspierających działania organów państwowych w realizacji różnych zadań polityki ekologicznej, często samodzielnie je inicjując. Organizacje społeczne często podejmują współpracę pomiędzy sobą dla wspólnego rozwiązywania problemów ogólnopolskich. Na terenie Polski aktywne są także międzynarodowe organizacje działające na rzecz ochrony środowiska takie jak Światowa Unia Ochrony Przyrody (IUCN) oraz Światowy Fundusz na rzecz Ochrony Przyrody (WWF).

Niewątpliwie wzrost działalności społecznej nie zastąpi wyszkolonych kadr ochrony środowiska. W roku 2000 na polskich uczelniach studiowało ok. 20 tys. studentów technicznych kierunków ochrony środowiska oraz ponad 23 tys. na kierunkach uniwersyteckich.

8.6 Upowszechnianie informacji o stanie środowiska i wykonaniu programu

Aktywność społeczną wspiera również niezależna prasa ekologiczna i różnorodne wydawnictwa. Duże znaczenie dla ekspansji obywatelskiej aktywności ma nowe ustawodawstwo stwarzając powszechny dostęp do informacji o środowisku i procedury udziału społeczeństwa w zarządzaniu środowiskiem (ustawa - prawo ochrony środowiska).

Obecnie informacja ekologiczna w Polsce dostępna jest dla społeczeństwa poprzez:

- publikacje Głównego Urzędu Statystycznego,
- publikacje Ministerstwa Środowiska,
- publikacje służb państwowych - Inspekcję Ochrony Środowiska, Państwowy Zakład Higieny, Inspekcję Sanitarną,
- publikacje o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim jednostek naukowo-badawczych,
- publikacje opracowane przez organizacje pozarządowe, Polski Klub Ekologiczny, Ośrodki i Centra Edukacji Ekologicznej, Fundacje Ekologiczne,
- prasę popularnonaukową o tematyce ekologicznej,
- programy telewizyjne i radiowe,
- targi i giełdy ekologiczne,
- plakaty, plakaty filmowe, filmy,
- festiwale i konkursy ekologiczne,
- akcje edukacyjne i promocyjne,
- internet.

Gromadzenie i udostępnianie informacji dotyczących środowiska jest jednym z zadań m.in. Inspekcji Ochrony Środowiska (IOŚ) - zgodnie z art. 28 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska. Zgodnie z tym założeniem IOŚ do celów swojej działalności włączyła zadania edukacji ekologicznej i szerokiego

informowania społeczeństwa o faktycznym stanie środowiska w Polsce oraz działaniach mających na celu jego ochronę, w tym również z realizacji wykonania założeń przyjętych w powyższym opracowaniu. W ramach realizacji tych zadań WIOŚ w Olsztynie prowadzi następujące formy działalności:

- ⇒ opracowuje cyklicznie raporty o stanie środowiska na terenie województwa, które przekazywane są władzom lokalnym, placówkom oświatowym i bibliotekom oraz poprzez sieć wojewódzkich inspektoratów, wszystkim zainteresowanym na terenie kraju,
- ⇒ prowadzi w swoich placówkach zajęcia dydaktyczne dla dzieci i młodzieży szkół województwa,
- ⇒ pracownicy Wydziału i Działów Monitoringu Środowiska biorą udział w lekcjach o tematyce ekologicznej w szkołach województwa, uczestniczą w zajęciach metodycznych dla nauczycieli oraz związanych z tematyką ekologiczną szkoleniach organizowanych dla różnych jednostek,
- ⇒ udostępnia osobom zainteresowanym materiały informacyjne dotyczące szeroko pojętej tematyki ochrony środowiska,
- ⇒ współpracuje z przedstawicielami regionalnej prasy, radia i TV w propagowaniu zagadnień związanych z ochroną środowiska.

Przedstawiciele WIOŚ zgodnie z wymaganiami wynikającymi z art. 8a ust.2 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska, przygotowują i przedstawiają radom powiatów i sejmiku województwa coroczną informację o stanie środowiska i podejmowanych działaniach na rzecz jego poprawy.

9. PIŚMIENNICTWO I MATERIAŁY WYKORZYSTANE DO OPRACOWANIA PROGRAMU

1. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska
2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach
3. Ustawa z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody
4. Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010, Warszawa 2002 r.
5. II Polityka Ekologiczna Państwa, 2000 r.
6. „Dostosowanie polskiego prawa i regulacji ekologicznych do rozwiązań unii europejskiej”, praca zbiorowa pod redakcją B. Fiedora - Wrocław-Białystok, 1999-2000
7. „Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2004 r.”, praca zbiorowa pod kierunkiem Zdzisława W. Krajewskiego, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Olsztyn 2005
8. „Rocznik Hydrogeologiczny Państwowej Służby Hydrogeologicznej, Rok hydrologiczny 2005”, Państwowy Instytut Geologiczny 2006
9. „Kodeks dobrej praktyki rolniczej”, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Środowiska - Warszawa, 2002
10. Ośrodek współpracy z państwami o transformującej się gospodarce OECD: Przeglądy ekologiczne - Polska, Paryż, 1995
11. „Planowanie i wdrażanie polityki ochrony środowiska” - poradnik, praca zbiorowa, Warszawa, 2001
12. „Podstawowe problemy środowiska w Polsce. Raport wskaźnikowy” - Biblioteka Monitoringu Środowiska, Warszawa, 2001
13. „Przegląd realizacji przez Polskę konwencji międzynarodowych i porozumień wielostronnych i dwustronnych w zakresie ochrony środowiska” - materiał dla komisji sejmowej - Ministerstwo Środowiska, Warszawa, kwiecień 2002
14. „Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” - projekt, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, lipiec 2002
15. „Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce wg stanu na 31 XII 2001 r.” PIG, Warszawa 2002;
16. „Ramowy program rozwoju obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski na lata 2001-2010”, Białystok-Bydgoszcz-Toruń-Gdańsk-Olsztyn-Warszawa 2001;
17. Strategia rozwoju obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski - Zapis tezewy – wyd. Rada Programowa ZPP, styczeń 1999 r.;
18. Zaktualizowana Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego – Sejmik Województwa Warmińsko - Mazurskiego – Olsztyn 2005 r.;
19. Wdrażanie koncepcji sieci NATURA 2000 w latach 2001-2003 – Ministerstwo Środowiska, grudzień 2002 r.;
20. Plan Gospodarki Odpadami województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2003 – 2006 z

- uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010, Olsztyn 2003;
21. Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010- Olsztyn 2003;
 22. Program ochrony środowiska powiatu braniewskiego na lata 2004-2007 z uwzględnieniem kierunków działań w latach 2008 – 2011,
 23. Plan gospodarki odpadami dla powiatu braniewskiego na lata 2004-2007 z uwzględnieniem kierunków działań w latach 2008-2011,
 24. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wilczęta – 2000,
 25. Strategia rozwoju gminy Wilczęta – 2000,
 26. Program Rozwoju Gminy Wilczęta na lata 2004-2006 - 2004
 27. Plan Gospodarki Odpadami gminy Wilczęta na lata 2006-2011– 2006.
 28. www.stat.gov.pl
 29. <http://natura2000.mos.gov.pl>
 30. <http://rzgw.gda.pl>
 31. <http://www.wios.olsztyn.pl/>
-

Przewodniczący Rady
Andrzej Pańczuk